

קיאונים

טבוטון לספרות, לביקורת ולדברי אקנות

יוצא עלידי
אגודת הסופרים העבריים
בארץ ישראל

התוכן

- א. הרצל עם המונח יעקב פיכמן
- ב. אצל צמברלין תיאודור הרצל
- ג. ברחוב שוקק שיר ברוך כצנלסון
- ד. תוכן רשימה ג. שופמן
- ה. מות רב נפתלי-צבי סטור אשר ברש
- ו. מה שאמא היתה אומרת לנו שג טשנג
- ז. מכתבי מי זי פיארברג לאחד העם מי זי פיארברג
- ח. רשימות:
 - 1. ש. ב. מקסימון פי. לחובר
 - 2. השקר שבאמת הקסנה ש. צמח
 - 3. בתקופת הליטורדיצה א. דרויאנוב
- ט. בקורת ספרים:
 - 1. תקופת ישעיהו וחזיונותיו ד"ר א. צפרוני
 - 2. בסנך הלשון ש. בהריא
 - 3. בעולם הספרות האמנות והתרבות
 - 4. ספרים שנתקבלו במערכת
 - 5. פיליטון: תיירים ט ד. ברקוביץ

גליון
י"ט

תל-אביב
י"ח בתמוז
תרפ"ט

מחיר המודעות	מחיר החתימה
עמוד שלם - 5 לא"י; 1/2 עמוד - 2.750 לא"י; 1/4 עמוד - 1.500 לא"י; 1/8 עמוד - 800 מא"י; 1/16 עמוד - 500 מא"י למודעות קבועות - הנחה מהמחירים הנ"ל לפי ההסכם עם ההנהלה המערכת אינה אחראית לתוכן המודעות וסגנון	בארץ-ישראל: לשנה 1 לא"י; לחצי שנה 500 מא"י בחוץ-לארץ: לשנה 6 דולרים; לחצי שנה 3 דולרים מחיר גליון בודד בארץ-ישראל 20 מא"י; בחוץ-לארץ 12 סנט

Tel-Aviv
July 26
1929

הכתובת: מאזנים תי די 50, תל-אביב, ארץ-ישראל
MOZNAJYM, P. O. B. 50, TEL-AVIV, Palestine
למלנרמות: MOZNAJYM YAVNEKST. TEL-AVIV
בית המערכת וההנהלה: תל-אביב, רחוב ימנה, מספר 19

מלחת צ'ילי

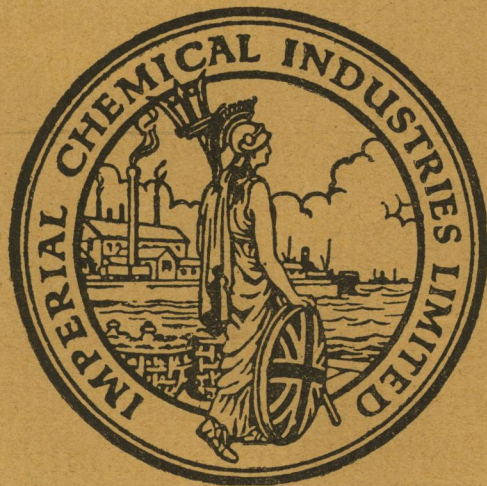
15,5% ההנקה 15,5%

הנה הדשן החנקני המתאים ביותר לזבול עצי ציטרוס ועצי פרי בכלל

פרדסנים!

השמוש במלחת צ'ילי
מחזק ומרענן את העצים
מגביר את תנובתם
מקדים את הבשלת הפרי
משפר את צורתו
ומעשיר את עסיסו

בדבר פרטים נא לפנות אל:
מכון חקירת והוראת
השמוש במלחת צ'ילי
מחלקת ארץ-ישראל
יפו, רחוב המלך ג'ורג' טלפון 667

I. C. I.

תעשיות כימיות ממלכתיות
(ניטרם בע"מ)

זבלים כימיים

תוצרת כימית מכל הסוגים

צבעים וצבעונים

עור מלאכותי לרהיטים וכריכת ספרים

המשרד הראשי: חיפה, מרכז מסחרי

ת. ד. 412, טלפון 417

לטלגרמות: «אימפקמיקס»

סניף יפו: בבתי מוסטקים.

קיאונים

שבועון לספרות, לגאון ולדברי אמות

יוצא על-ידי
אגודת הסופרים העברים בארץ-ישראל

העורכים
י. ד. ברקוביץ
ס. לחובר

חברי המערכת: אשר ברשיעקב פייכמן ושי צמח

גליון תשעה-עשר

תל-אביב, י"ח בתמוז, תרפ"ט

שנה ראשונה

הרצל

(במלאת עשרים וחמש שנה למותו)
מאת יעקב פייכמן

נפלאה, אבל מעוטת-ימים. ביום הוא שנולד יהודי ונולד משורר. ושני אלה הוטל עליו לשאת בצאתו אל החיים, הביט ישר אל פני גורלו ולא נרתע לאחור. ידוע ידעי שאין מנוס משניהם. ואם גם היו לו רגעים רבים של חולשה ולא פעם הסיתו לבו העיף להמלט מרשת עצמו. לא נסה להחליף. היה ברור, כי סבל זה אינו לפי כחו של אדם, וכי נפול יפול, אבל היה מאלה, שהם נאמנים לגורלם עד הסוף – מאלה שבטחונם באמתם גדל עם הכטחון באבן-אבן.

ב

אין להעלים – הוא לא היה כולו יבלי רבב. ביומנו ספר-הודוים הגדול, שבו דן את עצמו ודן את האחרים בלי משוא-פנים. הננו רואים אותו פעמים רבות בקלקלת אדם ובקטנות אדם – בכל עירום המעשים, הנאים והמגונים, אשר יעשה איש-המדינה מרצון ומאונס לרעיונו. הוי, לא נוח לנו לקרוא את כל זה, לא נוח לנו לדעת את כל זה! כמה חפצנו לראותו תמיד בזיו מראהו, בכל קסמיו הגדולים, כאשר ראינוהו אז, בהיות עוד נר הילדות חופף על ראשו!

אכן בכל אלה יש בו בספר-המלחמות הנאמן הזה כדי לחזק את אמונתנו באדם הנפלא, שנשרף באש מפעלו, שהיופי והכיעור כאחד לחכו את לבבו. בספר-גבורים זה אנו רואים אותו בהאבקו עם עצמו.

עם יצריו הטובים והרעים, בעלות שלהבת רוחו וברדתה, ובכל פעם יש משהו המכפר על כל פגם, המעלה את כל קטנות-בעליתו ובירידתו אנו רואים אותו תמיד באמון לבבו, בנדיבות

„Sulla, Sulla, das ist eine Herausforderung des Schicksals“.

„Mein ganzes Leben war nichts als eine Herausforderung“.

Herzl („Epaphroditus“).

א

במימרא זו של הרומאי המאוס, שכל ימיו נלחם עם גורלו וניכל לו, רמז הרצל בלי ספק גם לגורל עצמו. גם חייו לא היו – ובסתרם יעלה לגרדום הרעיון – אלא יתחה כלפי הגורל. זה לא נכון, שהאדם עשוי להתחיל בתקופת חיים חדשים, האדם תמיד ממשך. רק בתקופות ידועות מהות חייו באה לידי גלוי, ואלה הן על הרוב תקופות טרגיות – השעות הגדולות, שאין אדם יכול עוד להסתיר את פניו מעצמו.

כשאדם נעשה אמן, כשהוא רק נותן את חזיונותיו להצגה על הבימה, כלום אין בזה משום עליה לגרדום? כל מי שנעשה כסוף להזיה, התגרה במולו – נתן פתחון פה לשטן, ואם יתימר איש להביא גאולה לאדם, לעם, קפח את חייו לעולם. היר הנוקמת תהיה מתהפכת עליו כל הימים.

הרצל ידע מראשית פעמיו את אשר יקרהו. רק בתקופה הקצרה, הימים בפריו, בהיותו כותב בבידוד חדרו את ימדינת

הרמן שטרוק

הרצל

היהודים, למן הבוקר ועד הערב מתוך שכחה עצמית, ואיש לא ידע עור, כי הכניס את ראשו לתוך עגול-האש. ידע את האושר המלא של צמיחת רעיון, של שחרון החלום, זאת היתה תקופה

נורדוי היה יותר מדי סופר. תלמיד-הכם איש הפתום המוסרי. הוא היה אמנם גם פובליציסטן ממדרגה ראשונה וידע את להטי הדיפלומטיה לא פחות מהרצל. אבל מטבעו לא היה עשוי להיות מרכז ברעיון אחד, ולגבי המפעל היה חסר את העיקר - את כשרונו הסדרני של הרצל. את כח התמדתו את התמסרותו לרעיון עד כדי שכחה עצמית. הוא שמלא תפקיד גדול כזה בתנועה. שהביע את צער ישראל ועלבון ישראל בעוז מרעיש כזה. נשאר כל ימיו בבחינת אורח מכבד. העושה באמונה את מה שמצוים עליו ומסתלק עד «בוא פקודה חדשה».

בין כל «אנשי שלומ» של הרצל היה נורדוי האחד. ששמש לו ריזון תמיד על כל מה «שלא יבוא». פעמים רבות. בשעות חולשה. הוא רואה אותו כיוורשו היחידי. הראוי לעמוד במקומו. ראוי - אבל אינו מוכשר. בעצם לא בטח גם בו. בעצם ירא גם את נורדוי. הרי זה יהודי מתפרץ יותר מדי. הציוניות אינה עוד כח כזה. שתוכל לכבוש בסערה. בנורדוי. עם כל תרבותו המערבית. עדיין מסתתר יהודי מורחי. הוא חרף יותר מדי. חסר שווי המשקל יותר מדי. הוא משמש נוי לקונגרס מאין כמוהו. אבל כלום הוא איש שיכשר להעביר את ספינת-הרעיון בין השרטונות המרובים?

נורדוי היה כל ימיו משען נאמן לו. ארי זועם זה אהב את הרצל כילד-שעשועים. נתפיים עמו ונכנע לו כל פעם. שזה החליק בידו הענוגה את רעמתו הכבדה. הוא נכנע מפני התן. מפני איש-החמודות. מפני אותו הכח. שהוא עצמו לא היה מחונן בו. הוא שעמד «על שפת נהר» ונתפעל מרעו. «הנלחם באמצע הנהר עם הגלים» באמנות גמישה כזו. היה תמיד מוכן להציל. להתנפל. לבוא לעזרה. אם רק ידרש ממנו. אבל הרצל היה חושש לידו הכבדה. רתחן הוא יותר מדי. שיהיה מוכשר להיות מנהיג. והרצל ידע היטב את הסכנה שבירת-הנות. יהודית זו. גם את עצמו הוא בולם בכל פעם. ירא הוא את התפרצות הרגש. במדה שהוא שמח לקפחו במסתרים. «הייתי שקט וראיתי גם את הפרטים הפעוטים ביותר» - הוא מציין בקורת-רוח לאחר הקונגרס הראשון ביומנו. ועוד פעם: «רבים היו אתמול נרגשים בעומק

רוחו. בכשרונו לתת את עצמו עד הסוף. קנאותו לעצמו אינה אלא קנאותו למפעלו. בגובה כזה אין אדם עשוי להכשל. כבכל אישיות יוצרת גדולה. שלטו בו כחות מתנגדים זה לזה וממלאים זה את זה. יצרים שונים רופפוהו וחוקוהו כאחד. בזה היה סוד קסמיו. שידע להתחדש תמיד ולחדש את מפעלו תמיד - שלא נתקע מעולם בפרשה אחת. כדרכם של אנשי-מעשה קסני-דמות. שכחם בעקשנותם ובהקף-ראיתם הצר. כח האינטר-איציה לא נתנו מעולם לקפוא בנקודה אחת. הוא ידע לטלטל את כחותיו מחזית לחזית ולרפזם כל פעם במקום-סכנה אחת. הוא לא בטח מעולם בכחותיהם של אחרים. אבל היה מצביא גאוני של כחות עצמו. ולכל מקום שגלה רפיון שלח קודם כל את עצמו לחזק ולתמוך ולתקן את אשר עיתו אחרים.

ג

ככל מנהיג. המשועבד כולו לרעיונו. היה מעריך את האנשים רק לפי זה. עד כמה שהיו עשויים להועיל או להזיק למפעלו. צריך להודות. שהוא לא הגה כבוד רב לרוב האנשים. שהלכו עמו. ולא פעם הוא שופך. בהגוי יומנו. עליהם. על חוסר כשרונם. בוז ולעג מר. זה היה פנס-המנהיג: הוא לא ידע להרים את האנשים הקרובים אליו על-ידי אמון. על-ידי רכישת כבוד. להפך. כל מי שעמד בקרבתו כאילו נתכוף. נעשה קטן משהיה. נפוליאון היה גדול. מפני שחלק מגאונותו גם לאחרים - שהיה בו הכשרון לאצול מרוחו על כל אלה. שהיה זקוק להם. יש גאונות מגדלת אנשים. ויש. להפך. כזו שהיא אוכלת אותם במגעה. המדה הגדולה של המנהיג - שהכל נעשה גדול ורם במחיצתו. הרצל לא בורך במדה זו. במדה שידע לקרב אנשים ולרכוש לו עוזרים. בה במדה הנמיך אותם מדעת ושלא מדעת. הוא ראה יותר מדי את פגימותיהם - הכשילם בזה. שלא נתן אמון בהם.

האחד היה נורדוי. שידע הרצל לא רק להשתמש בו. כי-אם גם לכבדו. בעל ה«פרדוכסים» היה אז במרום פרסומו. זאת היתה אישיות רבת-כח ורבת-כשרון. ששיתה הוד על התנועה. והרצל ידע היטב. שזהו העמוד היותר חזק שעליו נשען בנינו. אבל

תִּירָים

רשמייסע

מאת י. ד. ברקוביץ

ט

הַתִּירִים נְפוֹצִים עַל-פְּנֵי הָאָרֶץ

היהודי המהיר קיים זה ישראל כהלכתה וקבל על עצמו את מנוחת השבת בתוך שאר היהודים החרדים. השובתים על האניה. ואולם לבו הָצַר לא ידע מנוחה. כשבתו באניה לא המיה את דעתו גם מאחיו החפשים בתי שעלו לחוף בבוקר יום השבת. ושלא להם עזרתו מרחוק על-ידי אחד מפקידי בית-מסחר. הפקיד יהודי צעיר מן הספרדים. שקד על תקנתם של החיירים האמריקאיים וטפל בהם כמעט מתוך אותה זריזות לבבית. שבה נָתַן אדונו האשכנזי. ביהור השתדל לשהרר בהקדם את חפציהם מבית-המכס. ודבר זה לא היה מן הקלים ביותר. נתגלה כי החיירים האמריקאיים מטלטלים את בדרכם חלק הגון ממותרות ביתם. אשר רכשו להם במשך שנים בארצות-הברית. הבנין הקטן של בית-המכס נחסם כולו במאות תְּרוֹסִים אמריקאיים. גדולים ועצומים. במוזדות-עור חדשות ומכהיקות. באמתחות וחבילות מכל

המינים. פקידי בית-המכס הערביים רצו מבוהלים מנוסע אחד אל השני. עפעפו בעיניהם הלקויות כנגד יהודי אמריקה. המדברים אליהם אנגלית מתוך רחבות יהירה. בוטחתי. וענו אותם כמין לשון חנוקה. שחציה נבלע בגרוגט. הדבר הזה פגע ברגשותיהם הפטריוטיים של חושבי ברונזוויל וגורו-פֶּרְק: הכיבדו? הלא אמרו? כי פלשהיגה נתונה תחת שלטון אנגלי?

- דברו אליהם עברית! - יעץ אותם צעיר תל-אביבי. שבא לקדם את פני קרוביו. - שומעים הם עברית יותר מאנגלית.

- נקל לו לעולימים כמוך לאמר: דברו עברית! עברית צריך אדם לדעת תחילה!

- אני אמנם למדתי עברית לפני. ידעתי אפילו כעליפה פרכים אחדים בישעית. - נענה יהודי גבה-קדמה בעל שפם שָׁב גזוז ופנים אדומים ומויעים. כשהוא עומד סגור ומסוגר עם אשתו וכתו בין שתי הזמות של תְּרוֹסִים ואמתחות. - ואולם עכשיו. כשהדבר מגיע לידי מעשה. אין מלים בפיו. כיצד. דרך משל. אומרים בעברית לתְּרוֹסִים אמריקאיים כזה? ארגז? תיבה? ארון?

- מְוֹדָה. - אומר הצעיר התל-אביבי.

- מוודה? מלה משונה... למרחק רב כזה לא הבעתי בעברית מְיָמַי... הֵי, נְנַקְלֶמְךָ, לֹדֵךְ הֵי! - צועק הוא אל אחד מפקידי-המכס הערביים. - פְּלוֹי?

ונשם – אני הייתי שקט לגמרי. בזה הדגיש את נצחוננו של היהודי החדש, זה שיודע לכבוש את עצמו.
על גורדווי היה חושב תמיד בשעות מצוקה ועיפות. היוכל למלא ולוא גם זמן ידוע את מקומו? היוכל לשאת את כל זאת? יהאם לא יהרוס גורדווי בכעסו את מפעלו?
האבסולוטיסטן האמתי אינו רק זה, השואף לשלטון יחיד. כי אם בעיקר זה, שאינו מאמין ואינו מכיר בכח אחר, חוץ מכח עצמו.

ד

אם גם גורדווי איש-המערב, לא זך בעיניו בשל קורטוב מזרחי, שהיה עוד נגרר אחריו, אין פלא, שראה באחד-העם את סמל המסורת היהודית – חובב-ציון עקשן, אדוק וצרה-ההשגה, העלול רק להפריע, ואולם אם בגורדווי ידע להעריך את החריפות היהודית ואת התפיסה הגאונית המהירה – את התלמיד-הכס היהודי בלבושה של התרבות המערבית, ולא טעה גם בחששותיו, כי גורדווי הקיצוני והנלהב, היה באמת, עם כל אירופאיותו, דוב מיעדי, שהיה עלול בשעת-רוגו אחת להרוס את כל הבנין המפואר, שנשען רק על היחיד – לא עמד הרצל כל-עיקר על אישיותו של אחד-העם, שלא היה באפיו אף שמץ מאותה פזיזות ומאותה נטיה לאנרכיה, שעליהן היו חשודים כל יהודי המזרח בעיניו. באמת היה אחד-העם איש-המערב הרבה יותר מהרצל וגורדווי גם יחד. יותר מהרצל נלחם כל ימיו נגד הבהילות היהודית, נגד קלות-האמונה וקלות-הכפירה, הנטועה בצבור הרוס מבפנים, בצבור רקה-שרשים ורפה-משמעת, לא היה איש, מלבד יליג, שהכיר כמוהו את האורגניזם החולה של האומה, שאינו מסוגל לקבל מרצון, להתאמצות מתמדת – שירא כמוהו את הגאולה המהירה, העלולה לגלות את רפיון העם, את כל חוסר יכלתו לבנין חייו, במדה שהרצל שקד על מעשהו, ביראו פן תעבור שעת-הכושר, כן דחה אחד-העם את היום הגדול, ביראו פן יהרר לבוא וימיט חרפת-עולם עלינו, היה ביראה זו בלי ספק משהו מן המסורת העברית, שהזהירה תמיד על הסכנה שבגאולה יקודם וזמנה, אבל אחד-העם, שהיה כולו משורש בתרבות הדורות, היה פחות מכל איש-המסורת, הוא ירא את כח-הדמיון היהודי

ה

בקוצר-רוחו היה הרצל יהודי מסרתי הרבה יותר מאחד-העם, מיהודי חלוש זה, שידע בכל ימי חייו להגן בגבורה על תורתו, להזהיר את העם מפני מעשים מבוהלים, לחנך קרובים ורחוקים ולהדביר ברבות הימים גם את מתנגדיו לאמתו, אבל הצמצום הקיצוני, יראת-המעשים, שהייתה נטועה בתורה זו, לא השביעו, לא משכו בעזו, והירות זו מפני בזכות-הכח שתקה בעצם את הכח, הטילה אימה – לא נתנה לזוו.

מבחינה זו היה הרצל משחרר המרץ הלאומי, הוא משך אחריו, הויו, הפעיל, הוא למד לסקן, שלא לפקפק, לקום כאיש אחד ולהיות מוכן, הוא למד, שהגאולה הכרחית, כשם שהכרחי הוא גם כנוס המרץ של האומה ביום שיָרש, וגם זה למד, שלפי החלום – המרץ, הוא עצמו היה הראיה החותכת – הוא עצמו היה מעין אקומולטור כזה של מרץ-עם, של צמאון-מעשה וכשרון-מעשה: של אחד העושה בעד הרבים ומאמין בעד הרבים –

הקודש בעצם יום השבת? אמילו תל-אביב החדשה מקטירה על שמירת השבת, ויודעי-דבר מספרים, כי בבית-הנתיבות התל-אביבי לא יָרָא ולא יָמצא ביום השבת אף עגלון אחד, אין איפוא עצה אחרת כלתי-אם ללון הלילה בחיפה, בשעת מעשה עומדים מן הצד כעלי-אכסניה אחדים מחיפה, שבאו להקביל פניהם של האורחים האמריקאיים, ושוחקים בפני עצמם שחוק בעלבים – וכי סבורים אתם, שחיפה אינה ארץ-ישראל? – לא יכול אחד מהם להתאפק ושאל בקצת רוגו.

– חלילה! אין אנו עמי-הארץ גסים כל-כך! – אימר היהודי בעל המזודה, אשר ידע לפנים בעל-פה פרקים אחרים בישעיה – דרך-אגבי בחיפה, אם לא יִסְעָנִי וזכרונִי, הלא ישב לפנים אליהו הנביא?
– אינני יודע, אם אליהו הנביא ישב לפנים בחיפה דוקא – אומר בעלי-האכסניה הנעלב – הדבר היה לא יָכְמִי, אבל יודע אני, כי עכשיו יושבים כחיפה למעלה מחמש-עשר אלף יהודים, ויהודי מחוץ-לארץ, שבא לראות את ארץ-ישראל, אי-אפשר לו לפסוח על חיפה.

– בקצור – נכנע מיד היהודי בעל המזודה – לא נעמוד אתכם הרבה על המקח – אנו גשארים ללינת לילה בחיפה!
יושבים אנו באבטומובילים של נהגים ערביים ונוסעים כל אחד לאכסניה אשר בחר לו.

הדבר הראשון, המפליא את לבנו בכניסתנו לארץ-ישראל, הוא האויר

אֶפֶן תִּיז מְנֻחָה, תָּר אִיז זְמִינָז טו סִי אֶפְסוֹלוֹטִלִי דְבָרִים בְּטִלִים, אֶפֶן וְאִסְטִי...
נתערב בדבר הצעיר הספרדי, שלוחו הטוב של היהודי המהיר, שהיו לו מהלכים בבית-המכס והבקורת וזה מקומה, מלבד זאת, נבהלו הערביים עצמם מפני המטען הרב וגודרוו להסתלק ממנו, עמדו ופתחו את התרבוטים בזה אחר זה, משמשו פה ושם, כדי לצאת ידי חובה, וסייעו לבעליהם לסגור אותם, התיירים האמריקאיים שאפו רוח ודעתם זחה עליהם.

– למה ברו אצלנו באמריקה, כי בפלשתינה יש שאלה ערבית? לא היו דברים מעולם! הלא גויים טובים הם, ערביים אלו! אין לראות בפניהם כלל, שיש בלבם טינה על היהודים!

– קרובים לעולם קרובים הם, בני דודנו ישמעאל, עצמנו ובשרנו...
– ולי נראה רק דבר אחד: שהם מדברים עברית – אומר בעל המזודה – הנני ואגלה לכם סוד: חרפה ובושה היא לי בפני הגויים האלה – יודעים הם עברית יותר ממני!

לאחר שנפטרו מסקיד-המכס, עמדו כמה מן התיירים, שלא היה להם ענין מיוחד בחיפה, בטלים וריקים, מבלי דעת את המעשה אשר עליהם לשות להלך, להתחיל את ארץ-ישראל מחיפה – דבר זה לא נתקבל על הלב, אבן-השואבת היו ירושלים ותל-אביב, אבל איך יִפְגְּסוּ יהודים לירושלים עיר...
• הוי, אדון, פנה למאן! אא, מתחנא את המזודה האת, אין כאן מה לראות, לחלוטין...

או למות. בדברים מעטים אלו כלולה כל תורתו. מעשים שנעשים במהירות. בלי הסוס ובלי פסוק. אינם יכולים שלא להצליח. באינטנסיביות זו היה משהו מן האסטרטגיה. שאינה מודה בניסיונות ובתרגילים של חנוך: התקפה שלא נעשתה בבת אחת בכל ההתאמצות. מוטב שלא תהא נעשית כלל.

1

ברם יותר משהיה פוליטיקן, היה אמן. הוא ידע את כל תכסיסי הדיפלומטיה. ידע לנקוב בעינו החודרת את תהום הבאות. אבל היה קופץ יותר מדי מעמדה לעמדה. כדי שפעולתו זו תעשה פרי. עם כל מה שחנך את עצמו לסבלנות והתמדה, היה בו יותר מדי עוד ממדתו של יהודי בן-הגייטו. זה שאינו יודע חדות הצמיחה. שאינו מכיר בשום עמל שאין שכרו בצדו. כשאנו קוראים ביומנו את פרשת ראיונותיו עם רוזנים ומלכי-ארץ ואת חליפות-מכתביו עם דיפלומטים וכל מיני סרסורים פוליטיים. פעמים שתוקפת אותנו הרגשה בלתי-נעימה מאד. בכל זה יש עוד כלי-כך מעשה-ילדות. כלי-כך חוסר בגרות פוליטית! כשהוא משוחח עם «תקיפי העולם» והם מאירים את פניהם ליהודי החולם, שמראה נסיך לוי. פעמים נדמה לנו. שהם עושים זאת מתוך רחמים. משום שאינם רוצים להעליבו. ושהם מבטיחים לו את עזרתם. כדרך שמבטיחים צעצועים לילדים. ודאי שהיה האיש בעל אינטואיציה כבירה ונבא להרבה דברים שנתקיימו והכשיר הרבה את הצלחתנו בבאות. אבל כל זה היה עלול. אלמלא נשתנו פתאום פני הדברים. גם להביא לידי תוצאות הפוכות. הרצל יותר מדי גשש. יותר מדי שמח לקראת הרפתקאות. יותר משידע לאן הוא הולך. היה לו צורך בהליכה עצמה.

אכן הוא היה משורר. ובאשר נכשל כפוליטיקן. תקן כמשורר. ידוע ידע, כי אין עוד עם ואין מדינה ואין אסיפה לאומית. אבל ידע ליצור את כל זה בכחה של אילוסיה – ידע לפרוט על לב האנשים. כמי שפורט על מיתרי כנור. הוא לא נהל את הקונגרס. כי-אם שר אותו. שר בשקט. בסער חבוי שבלב – שפך קסמים עליו. הלביש רוח של הג וכובד-ראש והוד

הממלא כל חלק ריק בעצמו. ביתרון החיות שהיה שופע על כל סביביו.

הוא לא גרס. כאחד-העם את המעשים הקטנים. ולא רק מתוך טעמים פוליטיים. כי-אם בעיקר – משום שלא חפץ להניח את הדעת; משום שלא חפץ להקל. להמעיט את ההתאמצות. להקטין את החרדה. את הצמאון לגאולה שלמה ומהירה. הוא ירא להפסיק. בכל מעשיו שלט יצר-המהירות. כל תמצית דמיו וזקה: אין פנאי! היתה בו ההרגשה שלא רק אנחנו. כי-אם כל העולם הולך ומתקרב אל התהום. ושכל רגע יקר. ושאין לדחות. שומה עלינו להיות מוכנים. מוכנים בכל. כאחד-העם. לא האמין גם הוא הרבה בכשרון-המעשה של העם; אבל האמין בעצמו. בקסם קריאתו. בהכרח ההיסטורי – האמין שביום אשר יקרא העם להגאל בוא יבוא מוכשר ומתוקן מאליו. מוכשר ומתוקן בתוקף ההכרח: הקריאה לגדולות היא שתכשירה לגדולות. באספקלריה מופלאה כזו ראה את הבאות. תרועת בטחוננו הפיגה את המרה-השחורה אחד-העמית. הפכה לבכות בבת אחת. מלאה את כל חלל עולמנו אמונה. הוא האיר תמיד את פניו לנו. לגורל עצמו הסביר פנים בזה. שלא גרס כל תבוסה – שלא כפף ראשו תחת כובד העובדות. העובדה הקיימת האחת היה הרצון לגאולה. האמונה שלכל יש תקנה. בקונגרסים לא הפיל את אור פני העם. לא השבית מעולם את חגו. הוא לא חפץ לרמות. לאחז את העיניים. כאשר האשימוהו מתנגדיו. הוא חפץ להשכין שמחה בלב העם. לעודד אותו. להגביר בו את הבטחון בעצמו – ובדרך זו להכשירה לפעולה. היה בו. משהו מן האופטימיות החסידית. מן האמונה שכל הכחות הרעים בטלים כשמבטלים אותם בלב. – כשאין רואים אותם.

בכל מהותו היה מן הנוער. שאינו סובל פסוק ואינו סובל דחוי. ספינתו היתה עלולה לפרש בים רק בשעה שכל מפרשיה היו מתוהים מרוח חזקה. הוא נאנח תחת סבל קלותה של התנועה יותר משנאנח תחת סבל משאה. תחילת ירידה – מתינות. «מכבידים מאד על חיינו – הוא קורא מנהמת לבו באחת הרשימות של יומנו: – ולכן שומה על הנועתנו להתפרץ

את פיותיהן הזרים, הנזעמים. ואף-על-פי-כן שבת בעיר. קהל יהודי שָׁמַי נהרג באמצע הרחובות. מכסה את כל המדרכות. והלכו בהמון נראה כהחלכות יהודי העיירה לתשליך. בתוך הקהל המסיל מורגש ביחוד הזרם העז והשוטף של כגי הנוער העובד. העירוני והכפרי. לבושי סניטרים ומעילי-עור קצרים. צלילי הדבור העברי נשמעים בכל פנה שאתה פונה. אנו מהלכים אפ. כנטוכי-שכרון. ממעל לראשינו. מעל פתחי החנויות והמשרדים. מציצות אלינו בכחה שאין להרהר אחריה האותיות העבריות. הגלויות והישרות. של השלטים החרשים המוצקים. מכל סולם סלגרי רומזת אלינו סבלה לבנה. מצוירת שלד-אדם עם אוהרה המורה. כתובה עברית (אמנם עברית גרועה). כי – «לטפס מסוכן» ואלם יותר מכל מעודדים את רוחך הפנים הצעירים והאמיצים האלה. השופים והנמרצים. השוטפים והולכים לקראת חיים חדשים. ועמוק מכל הוא הרגש החדש אשר לא שָׁעָרָא. המפעם את כל נימי לבך. כי הנה טוסע אתה בפעם הראשונה על אדמתך. על מורשת-אבות עתיקה. אשר שבת אליה לאחר סרידה של אלפי שנים...

בערב אנו מוצאים באכסניה אחד מתיירינו ממחנה התרדים – העשיר הברונזוויילי. זה ששכר לו לעת זקנתו מלמד. שילמד עמו חומש עם רש"י. מסב הוא אל השלחן יחד עם אשתו הזקנה. כובעו מורד לעיניו. ואוכל לאחר צום ארוך של שמונה-עשר יום סעודת-בשר כשרה. אני שואלו, אם ראה כבר את חיפה.

– ראיתי. ראיתי.

העדין, הרך והמלפף. תחת שמש-קייץ בהירה ולוהשת. בדרכנו על-פני קריון-יזקה. המצוינת אף היא באקלימה הנה. הרגשנו ככל זאת את יד החורף הקודר. טעמנו טעם סגריר וגשמים. ובאחוגא טפטטנו גם צינה מרעידה. וכאן נפלנו חיכף לאחר הפורים אל תוך נעיומת הקיץ! אנו נכנסים להדר-הכרמל. השופע אור ושקט עם חום צהרים. והלב מהסס. שאנו מפריעים באכסומובילים נכרים את שלות השבת היהודית. השפוכה בכל. הבתים הלכנים עם התרסים הירוקים המוגפים. העומדים בתוך גנות-ירק וברושים זקופים. גמים שנת השבת. שבת נפלאה במינה – שבת מנמנמת בצל וילוח שאננות וגנות ירוקות! אנו סרים לפנסיון פרטי קטן. ודעתנו מתרחבת והולכת: דַּמְיֵנו לראות «אסיה» – ומצאנו חדרים נאים ונקיים ומטות לכנות ורעונות. הכל כמו במלון-אורחים מתוקן בהי קֶסְקִילי. ואף בעל-האכסניה מראה קֶסְקִילי: גנטלמן מגולח למשעי. בעל פנים עגולים. «אמריקאיים» ושיני-זהב שוחקות. ורק הדבור העברי. שהוא מדבר עם אשתו וילדיו. איננו קֶסְקִילי. ואף ארון-הספרים בטרקלין. שמתוכו נשקפה בסכר-פנים אינטימי הספרות העברית החדשה. מרחיק את קֶסְקִיל מן הדמיון.

אנו יוצאים לטייל על-פני הדר-הכרמל. מתכווננים אל הבנינים הבהירים של התכניון ובית-הספר הריאלי. משם אנו יורדים אל העיר חיפה להתהלך ברחובותיה. האכסומובילים הערביים דוחקים את רגלי המטיילים היהודים בקול צפצוף גזוף. מבין בתי-המסחר הסגורים של היהודים פוערות החנויות הערביות

אדם קדמוני ששמע לרס-הגזע הזועק - עשה אותו לאיש-
 החידות, וכל השגה פסיכולוגית לא תישב את כל הסתירות
 האלה. אבל ברור שרק בחוקף של כחות מתנגדים אלו יצר את
 המיתוס של חייו. הם שנתנו לו את אמצעי-ההשפעה המרובים
 והם שעשו אותו עצמו לאמצעי היותר חזק של התנועה.

עובדה זו שהיה סופר מצוין ואחד מאמני-הסגנון היותר
 גדולים, חשובה לנו, באשר כמעט בכל אדם גדול אמתי
 מתאחדת הרמוניה מפליאה זו של כשרון. של כח הבטוי הפייטני,
 עם האלמנטריות שברגש, יצרי האינסטינקט הבלתי-אמצעי עם
 ההכחנה האצילית. האדם בעל האמביציה הקטנה חסר תמיד
 אותו חן של בטוי. המעמיד אותנו על מהותו של בעליו גם
 מחוץ לכל מעשה. היופי האנושי הצרוף, המתבטא בסגנון נעלה
 כזה של הרצל, אינו דבר שבמקרה. להפך, הוא אולי הראיה
 החותכת, המכרעת, מעשים יכולים להיות ארעיים, סגנון אינו
 ארעי לעולם.

אצל צ'מברלין

(מתוך ספרי-הימים לתיאודור הרצל כרך ששי *)

22 באוקטובר 1902. לונדון. לפני הצהריים.
 היום נועדה השיחה עם Joe הגדול.
 לפי שעה כותב אני, כדי לכפר את פני נותני-לחמי
 פיליטון בשם «ערב של אוקטובר בלונדון».
 עלוב הוא, אך בשים לב לענינים הרוחשים במחיי, הרי
 זה מפעל יוצא מן הכלל.
 הרי זה מעלה על זכרוני, איך לפני שבע שנים, בעת
 שכתבתי את «מדינת היהודים», צלמתי בהיכל בורבון «ישיבות
 סוערות» וטלגרפתי עליהן באלפי מלים.

* תרגום אשר ברש. ברשיון הוצאת «מצפה».

של חזון את האולם אשר בו ישבו הראשונים שבאו לקול
 קריאתו. כאמן השתמש באמצעים הזעירים ביותר. «לאט לאט
 אחזתי בנימי לבותיהם והכנסתי אותם לתוך מצב-הרוח של
 המדינה, ועוררתי בהם את הרגש, שהם האסיפה הלאומית»...
 ככה יעשה רק הקוסם בלהטיו!

1

את אשר לא השיג כפוליטיקן, השיג כאמן. רק בכח זה
 הרביק פרורי-אדם לגוף אחד חי, ארגן בעם את הרצון
 למדינה, שהיה בעיניו חשוב כמדינה עצמה. בקסמי-אמן יצר
 את כלי-הקבול לרעיון הגדול. זה היה לו העיקר. השאר -
 ידע - יעשה מאלי. מוכרח יהיה להעשות.
 בקסמים אלה ידע לעורר את הרעב ללחם ולחונן כאחד.
 בכח זה הקים בלי אמצעים כמעט ובימים מועטים את כל
 מה שמשמש עד היום את התנועה. הוא השיג זאת, כאשר ידע
 בכל השכון להכניס את אשר מעל לכל חשבון, כאשר
 פעל תמיד באותה המהירות, הממציאה את האמצעים היותר
 נאמנים מתוך הרגשת הסכנה - באשר הכניס לכל תכנית את
 אשר מחוץ לכל תכנית: את הכרחיותו של הפלא.
 כאמן החשיב את הד הפעולות יותר מן הפעולות עצמן; ידע
 את כחם של גלגולי הדברים, של הנעשה מאליו בכח הקסם, בכח
 הדחיפה הגדולה, על-כן הכניס מדעת ושלא מדעת, בכל
 מה שעשה את הצד האינציונלי, סמך על מזלו ותבע את
 הנס יותר משאחריים תובעים את הדברים «חוקיים». בלי
 חוצפה כלפי הגורל אין דבר גדול נעשה בעולם.
 בזה היה הפלא, שהכל היה צפוי מראש. כל תנועה
 קלה היתה בחשבון, בכונה. הכל נעשה מתוך הכרה ברורה כל-
 כך, וטל האגדה לא יבש בכל אלה. מאחורי הרעש הפוליטי
 ההכרחי הכחילו מרחקים טהורים, מרחקי דממה, המשורר, שידע
 כל-כך לבזו לאמצעים הגרועים, שהוא אנוס להשתמש בהם -
 בזה עצמו נטל חלק מכיעורם.
 מה שהיה בו צירוף מופלא של חוס וחרירות, של פייטן
 ופוליטיקן, של תפיסה בת תרבות מעודנה ואלמנטריות של

כמה מן התיירים אין דעתם נוחה מזה, שהאשה הכבודה דברה אליהם אנגלית
 דוקא, ולא עברית.
 - אין זאת כי-אם רואה היא אותנו כעמי-הארץ גמורים! - קובל היהודי
 בעל המזודה.
 - מה יש כאן להתבייש? - מודה השני. - הלא אמנם אין אנו מכינים,
 בעונותינו הרבים, בלשון-הקודש!
 - אין בכך כלום, שאין אנו מבינים! - אומר השלישי. - הנה אין אנו
 מבינים גם אנגלית, ואף-על-פי-כן דברה אלינו אנגלית עמוקה כל-כך!...
 באכסניה אנו מוצאים את בעלי-הבתים יושבים במסיבת אחדים משכניהם
 ומשחקים בקלפים. המשחק, כדבר המובן מאלי, מתנהל בעברית.
 - בארץ-ישראל אתם משחקים בקלפים? - משתומם היהודי מברונזוויל.
 - כלום יש ברירה אחרת? - שוחק בעל האכסניה בשיני-הזכו.
 - בלשון-הקודש?
 - לשון אחרת אין לנו כאן.
 - אבל קלפים בלשון-הקודש?
 - וכי מה פלא יש כאן? אבותינו עברו גם את הבעל בלשון-הקודש!
 - אם כן? הלא על זה אמנם צוה הנביא!...

- נו?
 - אין רואים כלל יהודים בארץ-ישראל! - אומר הוא בפנים זועפים.
 - וכי מעטים היהודים, המטיילים ברחובות?
 - יהודים? - הוא אומר. - מטיילים שם בחורים עם בתולות, אותם
 שמטיילים גם אצלנו באיסקרן-פראנקוויי, אים היהודים הזקנים?
 - חיפה עיר צעירה היא. - מתערב בעל-האכסניה שלנו ושוחק בשיני-
 הזהב. - כעבור ארבעים שנה יגדלו צעירינו ויהיו יהודים זקנים.
 - אפשר שהם עצמם יגדלו. - אומר היהודי מברונזוויל. - ואולם זקנים
 לא יגדלו להם!
 לאחר פת ערבית אנו הולכים אל התכניון, במקום שהתנהלה הציונית
 ערכה קבלת-פנים מיוחדת לכבוד התיירים האמריקאיים. באלם הגדול והמואר
 אנו מוצאים, בתוך קהל חיפאי צפוף, את פניהם הידועים של בני אניתנו. נקטים
 הם כאן, בכובעי-הדרך האמריקאיים שלהם ובפניהם התמימים והסקרניים,
 כיהודים בני-כפר שבאו לימים הנוראים לבית-הכנסת של הכרף. על הבימה
 עומדת לידי אמריקאית, עסקנית ציונית מפורסמת, ומברבת אל בני-ארצה בלשון
 אנגלית נאה דברים נאים על ארץ-ישראל, ואף-על-פי-כן, כשהיא מקלה דרשתה
 הנאה והקהל יוצא החוצה, מתפורר בחבורות על-פני-הדור-הכרמל השוקם וההוזה.
 הישן-שנה מתוקה תחת שמירתה כתיירים, נשמעות פה ושם הערות של בקורת.

אילו יכולתי להראות לו נקודה אחת בארצות אנגליה. שאין שם עוד אנשים לבנים, אפשר היה לדבר בזה. בקפריסין, כמו כאן באיסטאנד, ישנה רק שאלת Trades-Union, העלולה להתעורר על-ידי כניסת פועלים זרים.

(אני מוסר את דבריו במקצת שלא בסדר. לפי העולה בזכרוני. הוא הכחיש את מציאות האנטישמיות באנגליה. אפשר שעם התגברות ההגירה היהודית יחוקקו חוקים נגדה – זה היה כנראה. רמז בשבילי. מפקד הצוענים. שאתן אות להמון להמנע מזאת – אבל אין כאן ענין של שאלת-גזעים. כי-אם שאלת Trades-Union בלבד).

כמו שהיונים בקפריסין יתנגדו ליהודים, כן מתנגדים האוסטרלים לכניסת היהודים. הם מתיראים. פן יציפו אותם. ותוא בתפקידו. אינו יכול לעשות מאומה נגד רצון התושבים. «אצלנו הכל גלוי. ואם יתעורר ענין קפריסין, תקום מיד סערה».

על זאת השיבותי. כי בכל-זאת אין הכל בפוליטיקה נעשה בגלוי. רק התוצאות או מה שנחוק בשביל הוכח. ואני פתחתי לפניו את תכניתי. ליצור קודם-כל בקפריסין תנועה בשבילנו. צריך להזמין אותנו לבוא שמה. את זה אכין על-ידי חצי תריסר שליחים. לאחר שניסד את חברת-היהודים המזרחית עם 5 מיליונות ל"ש בשביל סיני ואל-עריש. יתעורר בלב בני-קפריסין החשק להוריד את גשם-הזהב גם על האי שלהם. המושלמים יצאו משם. היונים מוכרים את אחוזותיהם ברצון ובמחירים טובים ויוצאים לאתונה או לכרתים.

דומה היה שהרעיון מוצא חן בעיניו. אבל על אל-עריש וסיני אין הוא יכול להגיד דבר. הממשלה תרצה לשמוע את דעתו של לורד קרומר. שהיא נותנת לה ערך רב.

הבלי, שלורד קרומר כבר יצא מפה. הוא כבר שב מצרימה. «יכול אני לשלוח שמה את מישהו» אמרתי.

«אבל עליו לדבר עם המיניסטריין לעניני חוק».

«יעזור נא לי בזה. מר צ'מברלין! מהרתים עלי לנסוע

מפה».

23 באוקטובר, לונדון.

אתמול דברתי שעה עם הארון המהולל של אנגליה. עם ג'ו צ'מברלין. הסכרתי לו כל מה שהכינותי לי במחשבה תחילה. והוא הקשיב יפה. לדאבוני רעד קולי מתחילה. ובךברי הצטערתי על זאת מאד.

אך כעבור רגעים מספר הוטב הדבר. ודברתי בשלוח ובהוכחה. במדה שאפשר הדבר באנגלית הרצוצה שלי. גללתי לפני המסכה חדלת-התנועה של ג'ו צ'מברלין את כל שאלת היהודים. לפי מה שאני מבינה ורוצה לפתרה. יחוסי עם טורקיה וכו'.

«הנני מנהל משאומתן עם השולטן» אמרתי. «אבל כי יודע מה פירושו של משאומתן טורקי. אם רצונך לקנות שטיח. עליך לשתות קודם חצי תריסר ספלי קהוה ולעשן כמאה סיגריות; אחר-כך אתה מגלגל בספורי-משפחה ומזמן לזמן אתה מדבר מלים מספר בענין השטיח. לי יש שהות לנהל משאומתן. אך לעמי אין שהות. הם גועים בתוך המקלה. עלי להחיש להם עזרה מיד» וכו'.

בעת מעשה השטיח צחקה המסכה. הגעתי אחר-כך אל הטריטוריה. שבקשתי מאת אנגליה: קפריסין, אל-עריש וחצי-האי סיני.

הוא אמר קודם-כל, שיש בידו לדבר רק על קפריסין. השאר אינו גוגע לי. כי-אם למיניסטריין לעניני חוק. ואולם בנוגע לקפריסין הענין הוא כך: חיים שם יונים ומושלמים. ואת רגלי אלה אין הוא יכול לדחוק לטובת מהגרים חדשים. להפך. מחובתו היא לעמוד לימינם. ואם יקומו היונים – אולי בתמיכת יון או רוסיה – ויתנגדו לכניסת היהודים, יבשל כל הקושי. הוא עצמו אין לו כלום נגד היהודים. אדרבה. ואילו היה במקרה נסף-דם יהודי אחד בעורקיו. היה מתגאה בזה. אולם, Voilà. אין בו נסף אחד.

בכל-זאת נכון הוא לעזור. אם יהיה לאל ידו; הרעיון הציוני חביב עליו וכו'.

היהודי הברזנווילי עומד רגע בפנים נרעמים וכוכעו מורד לעיניו. אחר-כך הוא מביע בידו. פונה עורף למסוכים ובסטר לחדרו בלא ברכת הפרידה. הלילה הראשון בארץ-ישראל ליל-גדורים הוא ללא-שנה. רשמי היום החולף ניעורים בזה אחר זה ומבחרים יותר. באפלת התריסים המוגפים מרחפים בערבוביה מאורעות ודמיונות. חלום ומציאות. אי-שם, בדממה העמוקה, משתפכת-פתאום אל חיק הלילה יללת-מדבר איומה. כפי חמור קובל על עלבוננו, המתפייס מיד מתוך התיפחות נכנעת ומנַתְתָּה. פוחתת ושוקעת. הכל חדש כל-כך ומפליא את הלב, ואף-על-פי-כן נדמה לך, כאילו הכל עתיק כל-כך וידוע מכבר-הימים, כחלום הילדות הרחוקה. החזור ונשנה באמצע ימך...

והנה כבר בקע אור שהי. האויר הולך ומחורר, הולך ומבוהר. ופתאום פורצת השמש בקלוחי-אש דקים ורותתים דרך סדקי התריסים. אני קם ופותח את החלון. שוב ניעור ובא יום-קיץ בהיר. השמים סהרורים וזכים, מוהבים בטאתי מודה בצבע האתרוג הרך והחור. גלגל החמה מנסר ויוצא בלהט צעיר, והירק הענוג אשר בגן שוהק באגלי טל אחרונים. האויר צח וחזק, מרענן את העינים הלאות, מאמץ ומעודד את הקם משנתו. מנגד. מעבר הגן מזה, נפתח חריס שני ונשמע משם קול חרד, נסוף-שנה, של ילדה קטנה, כפי הנראה – תלמידה רכה של בית-הספר בחדשה הראשונים:

— אַמְאֵלִי, עוד לא מאחר, אַמְאֵלִי...

אנו מזדרזים בפת שחרית. אנו עומדים לצאת בעוד בוקר לחל-אביב – חל שכל הפיות פונים אליו. כעל-האכסניה שלנו מזכירנו, כי את העיקר שכחנו – עדיין לא ראינו את הר הכרמל. לא, את העיקר לא שכחנו. את הר הכרמל איננו רוצים לראות ראייה חסופה. עוד נשוב לחיפה לא פעם אחת. לאחר שלקחנו פרידה מבעלי-האכסניה ויצאנו עם חפצינו החוצה, מצאנו על המרפסת את היהודי הזקן מברזנווילי. עומד הוא בכובע שמוט לערפו. ממש בידיו את כותל הבית. מרים ראשו למעלה, מעפפף בעיניו העששות כנגד השמש ומביט אל הגג.

— מה אתה מבקש כאן ליד הדלת? – שואל אני אותו. – מזווה?

— לא. – אומר הוא אלי בפנים מאירים, דוקא. – כמה נעים פה האויר

באַרְצֵי־כְּפָאֵל! אויר חם, מחיה נפשות!

— ולמה אתה ממשש את הכתלים?

— הנה עלה בדעתי. – הוא אומר. – אפשר כדאי אמנם להשאר פה ולפתוח

בַּנֶּק קסן לאפותיקאות. והרי אני רוצה לראות, מה טיב הבתיים שהם בונים כאן...

אנו מברכים אותו בהצלחה. יושבים באבטומוביל ונוסעים אל בית-

הנתיבות ללכת לתל-אביב.

ברחוב שוקק

ברחוב שוקק עינפתי פתע -

ואחי קטן בעיני

כי נתקה תבל מני

צנחתי ארצה ואעצם עיני

שמעתי קול צנות יום עולה בגבורה

ובי שקטה הדממה

אחר קמתי ואליך כתמול שלשום

אולם לבי פחד ורחב

כי ידעתי מהיזה עינפתי פתע

פה ישלח יי דברו ברחוב:

בעיפות יבוא על אחד האדם

ובדממה ידבר אליי

ברוך כצנלסון

תָּכֵן

מאת ג' שופמן

נהדר היה הערב אחרי סערת הגשם. ההרים המשופשים. שהסתמנו באופק על כל גבנוניהם ושרטוטיהם. ללא ערפל כלשהו. העננים מופלאי הצורות והגונים. שהכסיפו תלמים תלמים מתוך שחור. קרקורי הצפרדעים באגמים. הקרקורים האכסטטיים. מחרישי האזניים. תעיתי במשעולים אילך ואילך. והעדר דברמה הציק לי מאד. צר היה לי על הדרהיקום. שנתרוקן מתכנו - באין עמו עתה כמיהה חשאית אל משהו. באין עמו האהבה. האהבה. כדי להשיב להרים. לעננים ולקרקורי הצפרדעים את הריפותם הראשונה. התאמצתי להאזן באיזו דמות בחזקה. העברתי בדמוני את כל הנערות שאהבתי בחיי. שאהבתין בידעתיך ושלא בידעתיך. בעבר רחוק ובעבר קרוב. ללא הועיל! חודות. מטושטשות חלפו כולן על פני אחת אחת - ונימה לא זעה. שוב אינן אומרות ללב כלום. כלום.

כי אפילו בת הביקורמיסטר הצעירה. שעוד אשתקד הייתי מאהב בה בחשאי כל-כך. הנה ראיתיה היום - וכחה סר מעליה! ריק העולם. ריק.

- אבא! - שמעתי פתאום קול בתי. בת החמש. מאחרי - אמא שלחנתי לומר לך. שתבוא הביתה.

- ואף לא יראת ללכת עתה. עם חשכה?

- איני יראה. הלא כבר גדולה הנני! - ועיניה האירו

מתוך העלטה בהארת חדשה. שלא ראיתיה אצלה קודם.

תפסתי את ידה הנפלאה. והלכנו לאורך שדרת-האגסים הארוכה - והדר היקום. על גניו וקולותיו. שב ונתמלא תוכן.

תוכן - -

בתי הקטנה-הגדולה הצילחהו.

הוא חשב בדבר וקבע להיום שעה 12 ורבע בצהריים ראיון. שבו אראה את לורד לנדסדאון.

האם היה זה מקודם או אחר-כך. ששרטטתי לו את אל-עריש על פסטינייר שהיתה מונחת על שלחנו? נוסף לזה - את רעיוני בדבר ההינטרלנד של חיפה. רוצה אני לזרז את הטורקים. שימהרו לגמור עמי. בעת שאופיע גם ליד נחל מצרים. אז אפשר שאשיג את סביבות חיפה בזול יותר.

או צחקה המסכה המגולחה למשעי ושמטה את המונוקל. ואולם הוא כלל לא ידע היכן היא אל-עריש. ובכן נגשנו אל שלחן גדול. ומבין ספרים גדולים אחרים הוציא אטלס. פתח את הספר ומצא את מצרים. בעשותו זאת אמר: יגם במצרים יהיו לנו אותם הקששים עצמם עם התושבים.

«לא». אמרתי. «לא נרד מצרימה. שם כבר היינו».

או צחק שנית. הפעם בהעמיקו לגחון על הספר. רק עתה הבין אותי כראוי. את חפצי להשיג נקודת-קבוק בשביל עם ישראל בקרבת ארץ-ישראל.

באל-עריש ובסיני הארץ היא בלתי-נושבת. את הארץ הזאת יכולה אנגליה לתת לנו. בזה תרכוש לה תוספת כח ורגש. תודתם של עשרת מיליונות יהודים. את כל זה אמרתי לו. והדברים עשו עליו רושם. ואני הסקתי מסקנה:

«האם יוכל להסכים. שאנו ניסד בחצי-אי סיני מושבה יהודית?»

«כן» אמר. «אם לורד קרומר ימליץ על זאת».

וזה איפוא המעשה הראשון שעלי לעשותו.

הוא נפרד ממני וקבענו ראיון להיום.

מזכירו הפרטי הוא לורד צעיר. שאכלתי עמו פעם בבוקר אצל סיר פרנסיס. הוא ברכני לשלום. אבל אני לא הכרתיו.

בפרוודור היה באורח-פלא האפריקני-הדרומי לנגרמן. חשבתו בלבי. צ'מברלין ישאלנו על-אודותי. ונתתי לו «רמז» להציג את עצמו כציוני. פגשתיו אחר-כך במלון והוא ספר. כי צ'מברלין שאלו באמת. כפי ששערתי. על-אודותי. לפי דבריו ענהו לנגרמן: «אדוני וד"ר הרצל הם מנהלי השנים».

בכל-אופן בודאי עשה הדבר רושם על צ'מברלין. שגם קבלן זה מאפריקה הדרומית הוא מאנשי שלומי.

רושמו של צ'מברלין אינו מזהיר. אדם בלי דמיון. בעל חרושת-ברגים פקח. הרוצה להרהיב את העסק.

רוחו חסר את המקורות הספרותיים והאמנותיים. איש העסקים. אבל מח בתיר ללא כל ענין.

המופלא שבשיחה היה זה. שהוא לא הראה שום בקיאות בארצות הבריטיות. העומדות עתה בלי ספק לפקודתו. היה הדבר כמו בתוך בית-ממכר-גרסאות גדול. שמנהלו אינו יודע בדיוק. אם מצויה סחורה מיוחדת במחסנים.

דרושה לי ארץ-קבוק בשביל עם ישראל. הוא יחפש ויראה. אם יש דבר כזה במחסנה של אנגליה.

העיקר העובי שהשגתי אתמול היה זה. שגז צ'מברלין אינו דוחה מלכתחילה את הרעיון בדבר יסוד «מושבה יהודית עומדת ברשות עצמה» בפנת דרום-מזרח של הים התיכון.

ובזה אני בא היום אל רוטשילד. שקבעתי עמו ראיון היום בצהריים.

והיא הלכה לה ברחבות, עדיה וכבודה וקופה. הוא עמד והביט אחריה כמה רגעים ויאהבנה בלבו.

עוד כשעה או יותר התהלך בחוץ, עבר את משוכת האגם וקצץ נצרי ערבה אחדים, לנסיון. אחר נכנס אל גן-הירקות וחתך באולר עלה גדול של דלעת, קטם את מוטות העלה והשאיר בידו רק את הקנוקנת החלולה, אך נזהר נזהר לבלי נקוב נקב בראשה. אחר בקע באולר את הראש, נתן את הקנוקנת לתוך פיו והיה נופח בה, וזו משמיעה קול צרצור צרוד. לאחר שנתמעך כלי-נגינה זה, תלש גבעול-עשב דק, הניחו בין שני אגודליו והיה מצפצף בו כל מיני קולות, ובפרט עלה לו לקרוא בו כתרנגול, כצעיר וכוך, הכל לפי הריחות שבין האגודלים. הקולות האלה משכו כמה ילדים, וביניהם גם את אחיותיו ובנות השכן, שעמדו מעבר לגדר והביטו בקנאה, אף בקשו ממנו לתת להן את ה"צפצפה" שבידו, אך הוא גם לא זכה אותן במענה. פתאום זכר את אשר בקשה ממנו סבתא, זרק הכל לבין הירקות ויצא מן הגן ופנה לו במתינות לעלות אל דירת הזקנים לראות מה שלום החולה.

בחצר עמד חולץ-המגופות החדש ודפק במכונתו מבית-המבשל עלתה ההמולה הרגילה, הָרָר ליבר פסע באלכסון השטח להגיע אל בית-הלתת, ומשראה את שלום רמו לו באצבע לעמוד ושאלו עוד מרחוק: «ובכן, שכר...?» אך הפעם לא שעה אליו הנער והלך הלאה כלפי הדירה, בשער דיר-העצים הפתוח לרוחה עמד ישראל-אליה ואים על מישוה בפנים בצרור המפתחות. שלום עבר וזעם עליו, עלה במדרגות ונכנס לתוך הפרוזדור הארוך, נכנס ועבר את חדר-האכילה הגדול, פתח בזהירות את דלת חדר-המטות, דממה גדולה ואויר מזור עמדו בחדרים האלה. מבלי משים התחיל מהלך על בהונות רגליו, וכן הגיע עד דלת חדרו המיוחד של רב נפתלי-צבי, בהסוס מרובה לחץ על כף-המנעול ועוד ביתר הסוס דחף את הדלת משהו ותקע את ראשו פנימה. רוח כבד, חם ומתקתק עטף את פניו. הוא לטש את עיניו וראה את גופו של רב נפתלי-צבי שוכב על הספה שכיבה לא-רגילה. מראה זה כאילו דחף את ידו מאחור והדלת נפתחה יותר והנער בא החדרה. בפנים מובלטים ובעינים מבוהלות הסתכל בגופו של השוכב. רגליו הצבות מאד והתופחות מעל לשפת האנפילאוח היו מונחות מתוחות וכפותיהן זקופות ומחוברות זו לזו, זרוע אחת היתה תלויה ויורדת מדופן הספה, עד לרצפה הגיעה, וידה הצהובה מאד ואצבעותיה ממושקות ונפוחות, כשרידי גרות של שעה במוצאי יום-כפור, כמעט עומדות היו על הרצפה. אך יותר מכל היו מבעיתים הפנים. הראש היה צנוח הצדה. העינים מישירות להביט, הפה פצור והשערות קורו כל-כך על קלף הפנים, שנראו רק כלכלוך קל. על החלם התהלכו זבובים שקטים, אך על הפנים לא נח אף זבוב אחד. הם היו חלקים ומבהיקים בצוהב ובויעה קרה להבהיל.

«הוא מת!» פלח רעיון איום את מחו הנלהב של הנער. הוא פסע לאט-לאט אחורנית, ולא הריגש כי גם פיו הוא פצור. הדלת, שהיתה פתוחה רק מעט, נהדפה בגבו ונסגרה. המגור נשפך בכל אבריו, אך להפוך את פניו לא יכול. שטש את ידו לאחוריו, משש בה רגע עד שעלתה לו לתפוס בשולי הדלת ולפתחה מאחור, וכן עבר אחורנית את המפתח, סגר את הדלת, עמד רגע בחדר-המטות, אחר נפנה פתאום ובאימה גדולה נמלט מתוכו אל חדר-האכילה. משם התפרץ אל הפרוזדור ומן הפרוזדור החוצה, קפץ מעל המדרגות ורך כנרדף עד שעמד באמצע החצר.

מות רב נפתלי-צבי

מאת אשר ברש

אותו אביב היה מרובה בגשמים וכסערות נעימות. בכל שבוע היתה השמש זורחת יומים או שלשה, ובשאר הימים היו עננים כבדים תלויים בשמים החמים וברקים מצליפים עליהם ורעמים נוהמים מתוכם והאגם היה מלא על גדותיו והשכירים רצים בחצר יחפים, אך עטופים בשקים מקופלים על ראשיהם. שלוליות היו זורמות בכל רחבי החצר והירקות בערוגות היו גדלי טרפים, ירוקים ורעננים ומכסים את עין האדמה השחורה. ערמות החביות היו מוטלות כבדות כצבות מן הגשם והאד מתוך בית-המבשל היה פורץ בכח לתוך ערפל הגשם ונבלע בתוכו, אך בהפלא הגשם היתה מופיעה שמש טהורה על פני שמים כחולים כחול עמוק וצח ועל הארץ היו מתישבים מהרה השבילים הדרוכים והיה נעים להתהלך בחוץ על-פני השבילים הרכים האלה ולנשום את האויר המבושם ולהזין את העין בריסטים המתנוצצים על כל ירק ועץ ולהאזין למקהלת הצפרים, שהיו מנתרות ומשוררות במין צהלה ושקרות, כאילו יצאו זה עתה מגן-עדן. היה אביב שאין לו סוף.

קרבו ימי חג השבועות. ילדי העיירה כבר היו מתהלכים יחידים וקבוצות, ברחובות הצדדיים ומסתכלים בנופי האילנות ובוחנים איזה מהם יפים ליטול מהם «ירק לשבועות». הערמונים היו פורחים פריחה שופעת ורעננה בתוך עֵבֵי העלים הכבדים. אף השטה עוד עמדה בבלבובה מפני הקרירות והלחות שבאויר, וכן גם האודרכת הסגולה והלבנה. כל בית-המבשל היה כנתון בתוך שלל ירק ופרחים.

בימי זוהר החמה היו חלונות דירתה של ברכהלי פתוחים לרוחה והיא מגרשת מתוכם באלונגטית את הזבובים שחדרו שמה בימי הגשם. הנער שלום היה מתהלך בחצר ובסביבותיה, ענף שטה בידו והוא מתבונן לכל צד וסופג כל מראה. גם עם הנערים בני העיירה עמד פעם ופעמים ושוחח עמהם על ירק לחג, והשיא להם עצות טובות והבטיחם להיות להם לעזר בכואם לקטוף בסביבות בית-המבשל. אף אמר שיהקין להם מקל ארוך וסדק ממושק בראשו לשבר את הענפים הדקים ולהורידם כן מבלי צורך לטפס על העצים. נודע לו, שיש ביניהם שלשה נערים שעשו אגודה אחת לקשט את בית-הכנסת ההוסיאטיני, ובעוד יום-יומים הם מתחילים בעבודה. לאגודה זו הבטיח שלום גל של ענפים ופרחים מן החצר עצמה וגם כמה ערבות מעל גדות האגם.

היה בוקר נאה. התאומות היו שוכב בבית שני יונָה (שלום לא היה בא שמה עוד. מיום שקרא ב"שבט יהודה» ובייזוסיון) וידע מה עשו הנגיים לישראל, היה שונא אותם, ובפרט את הפריצים, והיה מוקיר רגליו מהם, וגם על אחיותיו היתה בלבו טינה, שהן מתרועעות עמהם בחבה, ובהתהלך כן הנער שלום בחוץ, ראה והנה זקנתו יוצאת מן החצר לבושה מלבושי-מועד. הוא הלך לקראתה והציץ בפניה, שתרגיש בו ותאמר לו אנה היא הולכת, ובאמת פנתה אליו ואמרה:

— שלומקי יקירי, הולכת אני אל הרבנית. שתינו יוצאות היום לאסוף כסף ל"הכנסת-כלה». אפשר שלא אחזור אלא לעת ערב. תשיגה נאי, בני, מזמן לזמן על סבא. הרי ידעת, שאינו יכול לעשות לעצמו דבר, אם יבקש מה — ונתח לו.

אחד נשא תחת בית־שחיו את חבילת התכריכים. שניהם עלו בקומה כפופה, פאותיהם וזקניהם רטובים קצת מרחיצה. אל דירת מרת אברדם. דיר העצים היה פתוח. ובתוכו היה הנגד היהודי מן העיירה קנפר ודוסק להתקין את הארון. עלה בדעתו של הנער. שנטל עליו לראות בפרטי היטהרה. ואף כי מראה המת עוד מלאהו וועה. היתה החלטה גמורה בלבו להתגנב לחדר־המטות ולראות משם מה יִעָשֶׂה במת.

מעט מעט התחילו מתאספים בחצר מבני העיירה שבאו לחלוק לנפטר את הכבוד האחרון. עד מהרה היו לכמה מנינים אנשים. נשים וטף.

הנער שלום שכב תחת המטה והתבונן בעד הפתח במעשה המטהרים. הגדול שבהם אמר מתוך ספר קטן ורק תפילה ארוכה על המת. אחר הביאו מים חמים בכד גדול. פשטו את המת. שהיה מאובן ושעיר וצהוב כולי. הניחוהו על קרש רחב מונח על שני כסאות והרחיצו את גופו במתון ונוהרו שלא להפכו על פניו. אלא הטוהו על צדו האחד ואחר על צדו השני. שפשו היטב. נקו בין אצבעות ידיו ורגליו ובתוך אוניו ונטלו צרני ידיו ורגליו. אחר העמידו את המת על משטח קש ושפכו על ראשו עד שהמים ירדו בשפע על הרצפה. אחר לקחו ביצה שברוה לתוך קערה ויצקו לתוכה מעט יין וטרפו יחד ורחצו ראשו. חפפו שערותיו וסרקוהו במסרק. בשעת מעשה זה נעו לחייו כארנקים ריקים. אחר הלבישוהו בעמידה את התכריכים. מכנסים וחגור בעניבה בלי קשירה וחלוק. וקטל ומצנפת ועטפוהו בִּסְוֹבָב וְהִלְבִּישוּהוּ את הטלית הנאה והטילו פסול באחת הציציות. אחר השכיבוהו נגד הפתח לא במקום שטהרוהו המתעסקים בטהרה רחצו את ידיהם במים ומלח והתלוצצו ביניהם. הכניסו את הארון. הרימו את המת מעל הקרקע והכניסוהו לתוך הארון וכסוהו בכד שחור. ואז התחילה תנועה רבה בבית. שלום התחמק ויצא מתחת המטה ונדחק החוצה. לבו היה פועם כאומר להתפקע וראשו סובב עליו כגלגל.

בשעה עשר הוצא הארון מן הבית והורד מן המדרגות. הקהל שעמד צפוף ליד המדרגות פנה מקום לנושאי־הארון. השמש רץ בין הקהל המתנועע וצלצל בקופסה ואָנָּף בקול עלוב: צדקה תציל ממות! נושאי הארון היו כנחפזים והיו רצים עם הארון שעל כתפם. והקהל מימנם ומשמאלם ואחריהם כולם בפנים עצובים ועיניהם מבריקות. הזקנה הלכה מאחרי הארון מובלה בידי נשים כבודות אחדות והיא בוכה לתוך מטפתה. אך אינה משמיעה קול יללה. ברכהלי הלכה אף היא על יד בעלה בפנים מאובנות. רק סוסילי יבבה בנגון ובקול חדי. גם פרייל המבשלת הרעישה עולמות בקולותיה. אחריהם הלכו התאומות ובכו אף הן בחשאי. אחריהן הלך שלום ורק נשך את שפתיו ועיניו הביטו גבוכות. כשהגיעו אל השער. נפנתה מרת אברדם ובקשה מאת בתה שתחזור הביתה. אין זה לפי כוחותיה. היא עם הירצל ילכו. כמוכן. עד בית־העלמין. יחד עם ברכה נשאר גם הילדים. הם עמדו בשער ולוו בעיניהם את הלוייה המתרחקת בחפזון. הקהל העלה אבק רב ברגליו. הנחשלים רצו בלא כח ונכשלו בחתחתי הדרך. אחר נפנו ברכה וילדיה ותזרו לתוך החצר בפסיעות קטנות ובהרגשה. כאילו שודדו והוצגו ריקים.

(פרק מן הספר «תמונות מבית מבשל השכר» החולך ונדפס בהוצאת «מצפה».)

בקש לצעוק. אך קולו ניטל ממנו. הביט כה וכה ולא ידע מה יעשה. הלב הלם בו כמכונה והרעיד את כל גופו.

עודנו עומד ומביט תוהה ונבוך עד נבכי נשמתו. והנה מרת אברדם ממהרת לבוא משער החצר. מלבושיה פתוחים. פניה משולהבים. עיניה נפחדות ויריה מתנענעות כשלוחות לתפוס משהו. בראותה את שלום באמצע החצר. עמידתו ומראה פניו. פרצה מפיה צעקה של חרדה:

— אויה לי. מה בבית?

הנער לא השיב הברה. רק הקט הביט בה בעינים קמות ומצופות דוק של דמע. או אחזה האשה הזקנה בשתי לחייה. צבטתן בכח. אחר ספחה בשתי כפיה על קדקדה. שהסודר צנה מעליו על כתפיה. אחר פרשה את שתי זרועותיה באויר ככנפים לעוף. ובמהירות גדולה רצה אל דירתה. כעבור רגע התפרצה משם פרייל המבשלת בקול־יללה מחריד. כעין שִׁכָּר נטל בתנועת בית־המבשל כולי. ראשה של ברכה נתקע בחלון דירתה החוצה ונעלם שוב והחלון נשאר פתאום ריק ומבהיל. מתוך בית־המבשל עלה הָרָר ליבר גלור־ראש ובלוריתו מבודרה. אחריו רץ ישראל־אליה וקפסנו פתוח. אחריו ונקא המסיק והוא מחזיק את מצנפתו בידו. יללת המבשלת מלאה את כל חלל האויר והחרישה את שאון בית־המבשל. שתי הריבות העובדות בגן תחבו את אפיהן באדמה התהוחה. נשענו עליהם בזרועותיהן החשופות והביטו תמוהות ומחִיכות כאחת.

בבת אחת ידוע היה לכל: הארון הזקן שבק חיים.

מות הזקן היה בשביל הנער שלום מאורע שבלע את כולו. כל הלילה שישן הוא ואחיותיו בדירת אמו. לא יכול לעצום עין. כי דמיונו לא נסתלק מן המת. אף כי לא ראה בעיניו מה נעשה בו. ידוע ידע כי הורידוהו מן הספה והשכיבוהו על הרצפה על קנייקש אחדים ורגליו אל הדלת. כסוהו בכד שחור והעמידו גר דולק למראשותיו והשמש של הקליוז יושב ושומר את הבר־מינן. פני המת הצהובים. החלקים והצוננים לא סרו לרגע מנגד עיניו. וכמה שעצם אותן בחוקה. כמה שהתהפך וכסה את ראשו בשמיכה הלוהטת. לא יכול לגרש את המראה המבעית. שרדפו בלי־חשך. התאומות דוקא ישנו שינה עמוקה ושקטה. ורק האם. שמע. התהפכה כל הלילה בלי אנוחה. וזה עוד הגביר את אימתו. הוא התפלל בלבו שהבוקר ימהר לבוא. ויהי אך האיר השחר. התלבש בנקוש שנים ויצא החוצה בלי נטילת ידיים. התהלך מעט בחצר הדוממה (בערב ניתן צו לא לעבוד היום בבית־המבשל. ושעריו היו מוגפים). הביט בכל רגע לצד דירת הזקנה. ששם נמצא המת. אחר יצא לרחוב. עמד באמצע הדרך והביט אם אין אכיו בא בדופנה. בטוח היה. כי בוא יבוא.

ובאמת בשעה שמונה בא רב הירצל בדופנתו המאובקת. הוא כבר ידע מה קרה. ובראותו את בנו עומד על אם הדרך ומחכה לו. עצר בעד הסוס ושאלו בדאגה לשלום האם.

— היא במטה — ענה הנער.

— בכתה?

— לא. שותקת.

שלום עלה מאחור על הדופנה והסוס נכנס לאטו ובתנועות ראש לתוך החצר. אותה שעה באו שני יהודים מחברה קדישא.

מה שאמא היתה אומרת לנו

הפרק האחרון מן הסדר «אמא שלי»

מאת שׁוֹנֵג סׁוֹנֵג

המות... אשר אני ידעתי... אינו אלא ישע ופדות לבריות
עלובות. הנחונות כל הימים בצר ובמצוק.
בֵּינָן שֶׁפָּרוֹן לְרַגְעִים, בְּפֹת שֶׁפָּרוֹן לְנִצְחִים.
כְּשֶׁתָּהָה כְּמִתָּה.
טוב המות מן החיים.
ראיתי מסביבי, בלִיכך הרבה מיתות.
מות אהובים וחביבים, מות משפחה, מות אב ומות אִם.
מות בנים ואחים, מות ידידים ורעים, מות בעלי.
ידעתי את המות כאשר ידעתי את נפשי.
היודע לעבור את מפתן המות, היודע להביט אל המות
בעין שְׁלֵוָה, בעין ידיד וּמְכִיר, איננו עוד יצור פשוט, המוני.
השוטה יהיה חכם, והאשה אשר לא תדע סֶפֶר – סופר.
הגאון הולך ונוצר.
אך, לפעמים, אין המות קרבן והאבוד לדעת הוא רק
מורֶךְ־לב.
כי דרוש אומץ־לב לברוח מן המות ולחיות בעוני ובמכאוב.
אם כך הוטל עלינו.
מותו, אם חובתכם למות!
חיו, אם חובתכם לחיות!
כעת עודני חיה, חובתי לחיות, ואני חיה, רוצה אני,
חיבת אני ויכולה אני לבוא לעזרתכם, לשמש אתכם, נשמות.
אביב יקרות שלי, אתכם, בני־האדם של מהר.
עובדת אני לכל האדם בעבודתי אתכם, יְלָדֵי שְׁלֵי «אָבוֹת»
זְקוּנִים שלי.
החיים בשבילי גיהנום לאין סוף.
החיים בשבילי מיתה ארוכה, ממושכת, מתמדת, מיתה
רב־תִּפְנִים, רבת־גִּנְיָם.
אהבתי את הקרבן.
נכנעת אני לִסְבָּה, ולכם אני נותנת חופש.
אין אני חיה אלא בשבילכם.
אני שלכם, אני מכם, לכם, עמכם.
אתם תקוותי, אתם פְּרָחֵי, אתם פְּרָפְרֵי, אתם צִפְרֵי, אתם
בְּנֵי עֵדֶן־הַאֲבִיב!
מְרֻנָה אני אתכם בדמעותי ובדמתי, מכלכלת אתכם בעסיסי
ובלשדתי, מְגַדֶּלֶת אתכם בדאגתי ובחרדתי.
עמכם אתלכד, והיינו לאחד.
בשבילכם אקריב עצמי.
ולא רק אני, אלא גם אחותכם החרשה־אֵלְמָה, גם היא
חיה רק בשבילכם.
אכא שלכם מתי, ואתם חיים בשבילי.
אתם עצם מעצמי, בשר מבשרי, דם מדמו ונפש מנפשו.
אם הוא הִפְקֵעַ, אתם הפרה.
אם הוא הִדְרִיגָה, אתם הפרפר.
פחדי הגדול: פן לא תהיו לאנשים, וכל קרבנותי יהיו
רק אכזבה אכזרית, ויאוש ללא־ישועה.
מפחדת אני, שמא אחטא חלילה לחובת־האִם, ולא אהיה
ראויה לפני אביכם.
אם אני צריכה לכם, קחו אותי כולי.

אם ביכלתכם לסתום פרץ סֶכֶר ולעכב בעד שטף־מים על־
ידי גוף אדם, הריני לפניכם. הטילו אותי אל הפרץ אשר
הפרה גְאוֹת המים.
כי אתם הנכם, ואני אהיה.
אתם חיים, ואני אחיה.
היו ראויים לאביכם ולמשפחתכם.
היו לאנשים, לבני האנושיות.
חשבו והתכוננו.
עשו את אשר ברצונכם לעשות.
תנו דעתכם על עצמותם של דברים.
תנו דין וחשבון לעצמכם תחילה, אֵיך וכיצד לקבוע יחס
לדברים.
המרחב והזמן.
האמינו בעבודה.
כשאני לבדי, מה אני? לא כלום, רק בריה חלושה ועלובה.
אין אנחנו מישהו או משהו אלא כשאנו כולנו יחד.
דעו לכם, ילדים, שתום־לבב הוא אבן־השתייה לחיים ולשלום.
לא צריך לשקר לעולם.
השקר חמור מאי־המשמעת להורים.
תם־לבב הוא כה־המרגיש שבעולם.
הוא המפתח לגן־העדן.
ההודאה הנצחית של אלה חונפים לא תשוה בנויטה
מתפרצת של אדם אחד איש־הלב.
היו תמי־לב.
דבורו של אדם חמור מאד.
ולא תהיו ראויים לפני, אם תעשו דבורכם פלסתר, אם
לא תקיימו מה שהבטחתם.
אל יעבור עליכם הלילה בטרם תקיימו דבורכם.
זכרו את קִיְפוֹי, שדבור אחד שלו ערכו אלה דינרי־זהב.
כי מעולם לא הבטיח דבר על־נִקְלָה.
הפחות באדם הוא זה, שלא קיים דבורו.
הצרות אלו הרים בחיים, ושיאים להם רבים, רבים, האחד
נֶשֶׂא מן השני, ואין לעבור על ראשיהם.
האדם עובר, עולה עליהם.
עלו אתם, בְּנֵי, במדרגות־אינ־סוף של החיים.
לא תמיד אהיה עמכם.
היו חפשים, בלתי־תלויים, היו חוקים וטובים?
לא היו צריכים הילדים לסבול.
אך עולמנו עוד איננו העולם.
יש לסתור אותו ולבנותו מחדש.
כי טובל הילד.
כשאני עמכם, אני סובלת בשבילכם.
כשאתם רחוקים ממני, אני סובלת בדומיה.
אל הנשים התיחסו בכבוד, בלי הבדל כת ומעמד. חמלתכם
עליהן, כי קרבנות המסורת הִנָּה וגם המדריכות אתכם בארחות
החברה.
לא, לא אני היחידה הנני אמכם, כל אשה ואשה אִם לכם, כל
אחת ואחת מקור־אלהים עמה: האמהות.
אל תבוזו לעולם לאשה אשר לא תדע סֶפֶר, זכרו את
אמכם, אֵף היא כזאת.
אם אֲנִי־חַיִּים הן הנשים, הרי באשמת הגברים היו כאלה.
הגברים אִמְנֵם אֲנִי־חַיִּים הרבה מן הנשים.

רוח יתירא בי הנני שולח את כתבי השלח. אך באשר כי רבים מגדולי סופרי ישראל דברו טובות על כשרוני הספרותי. וינבאו לי עתידותי. אם אך אשקוד על התפתחותי כראוי ובאשר כי הספרות היומית – אשר בה באו ציורי לפרקים – אינה מסוגלת לתקן את טעם הסופרים ולתת להם להתפתח ולהשתכלל על דעת עצמם ולפי כשרונם המקורי. כי היא משועבדת עפ"י רוב לדעת קהל קוראיהם. אשר קבתו איננה יכולה עוד לעכל רעיון חדש או דעה חדשה. הגבוהה מעט מחוג החיים השפליים. וצרכיהם ושאיפותיהם הקצרים והמקוטעים (ביהצפירה) גליון רנ"ז ש"ע. נדפס אחד מציורי בשם "יעקב השומרא" אשר לדאבוני מצאו בו רבים מיודעי טעם מגרעות. כי הוא מקוטע וגם תמונת ה"גבור" אינה בולטת כל צרכה. והציור הזה יצא מתחת ידי מתוקן ומשוכלל. ושלם מכל צדדי. ואך המו"ל ביראו מפני איזה רבי. או מפני איזה חנוני עני – אשר המה רוב קוראי הספרות היומית – קפח את דמותו ומראהו ולא נכירהו) – הנני מרהיב עוזו בנפשי לשלוח את כתבי "השלח". בידעי כי כשם שחובה על כל מו"ל נאור לתקן את טעם הקוראים. ולפתוח לפנייהם עולמות חדשים מלאי חיים חדשים. ושאיפות חדשות. כן היא חובתו ג"כ לשקוד על תקנת הסופרים. ולהאריך ולשכלל כשרונות הצעירים.

פרקי "הדמיונות" האלה – אשר שנים מהם הנני שולח עתה ל"השלח" – רבים המה אתי. והנני נכון – ברצון העורך – לשלחם אל "השלח".

הנני מתכבד לבקש מבית מערכת "השלח" כי תואיל בטובה להודיעני משפט כתבי. אם נתקבלו ואם לא נתקבלו.²
ברגשי כבוד מ. ז. פייצרב ערג
כתובתי:

M. Z. Фаербергъ, г. Новоградволыньскъ (Волын. губ.)

ב

[בלי תאריך] г. Новоградволыньскъ
כי הרה"ח הנאור. עורך "השלח". שלום!
לירחון כ"השלח". הנקי מכל פניה סחרנית. ולעורך בר-סמכא. חכם ונאור. כעורך "השלח". הנני מרשה לתקן בכתבי כחפץ לבבו. הנני מקוה לראות את ציורי "העגל" נדפס בקרב הימים.
ברגשי כבוד מ. ז. פייצרב ערג

ג

Новоградволыньскъ, Юня 3 дня 97 г. 18/30 VI
כבוד הרה"ח הנאור. עורך "השלח". שלום!
יסלח נא לי אדוני הרם. אם מרשה אני לעצמי לבקש מאתו. כי יחד עם "הצללים" יקרא גם את מכתבי זה:
יודע אני. כי כל יצירה ספרותית הצריכה לאפיטרופוסות בעלה. לאו שמה יצירה. לכן כאשר שלחתי את כתבי ראשונה להשלח (הנני מתפלל על אשר לא ראה "העגל" אור עד הנה) לא כתבתי לאדוני מאומה אודות מגמתי הספרותית. – אולם עתה מוכרח אנכי לרמוז לאדוני הרם את מגמתי הספרותית. לבל יוציא אדוני משפט מעוקל על "הצללים". כותב אנכי "לרמוז". כי "להרחיב הדבור" בזה מוכרח הייתי לכתוב מאמר גדול. מה שאין פה המקום במכתב פרטי. ולחכם ומבין מדעתו –

1 ביניהם היה נחום סוקולוב. ראה דברי ש. צ. נצר – בן עירו וידידו של פיארכנג – במאמרו "תולדות הסופר הצעיר מרדכי זאב פיארכנג" בהמאסף לשנת השלשים להצפירה. ורשה תרס"ג. ע' 31.
2 התשובה על מכתב זה לא נכנסה לאגרות אחד העם.

מכבדת אני תמיד את סכה שלכם. רואה אני אותה תפארת לב מסבעה. אך קרבן לסדר החברה הגרועים. נדודו לאמכם. שלא היה לה הכושר ללמוד ולהשכיל. סלתו לה. אם לפעמים תשמיע באזניהם דברי בערות. קטר לא ידעתי. אך את המכאוב ידעתי ואת המות. בת אנכי למשפחת הכוזבים.
אין לי אם. המכאוב אמי.
אין לי מדע. המכאוב מדעי.
אין לי בעל. המכאוב בעלי.
אין לי ראש. המכאוב ראשי.
אין לי עינים. המכאוב עיני.
אין לי נשמה. המכאוב נשמתי.
אין לי גוף. המכאוב גופי.
אין לי ידיים. המכאוב ידי.
אין לי רגלים. המכאוב רגלי. אהה! רגלים כאובות ומעוכות בדמות פרחי לוט.

הגבר נוצר להנאה. והאשה לסבל.
כמה סבל ומכאוב נערמים זה על גבי זה. זה מאות בשנים. בהיכלים המסתוריים במורח?
חיי הפילגשים. אצל אנשי המשרה והכבוד. הם לעתים כה נוראים!

לנשים אין יום. הסבל יומן.
לנשים אין לילה. הסבל לילן.
אשרי הסובלות!

למודת סבל אני כורעת לפני המכאוב. ואנכי האשה. מקוה כי יצחוקו קני או בני קני נצחון גמור.
בנצחון העתיד הזה הנבוט התקוה של אחותכם החרשה אלמה. התקוה של אמכם. אלמנה כואבת ואשה נבערת. התקוה של העצמות המלבינות ושל הריחות התועים. של כל הנשים ושל כל היצורים הבודדים. השוקעים במכאוב ובעוני.
וזה דברי אליכם:

תנו ארזו לרעכים
ולב לכוזבים...

עברית ח. ה.

מכתבי מ. ז. פיארכנג לאחד העם

ומאת המערכת: המכתבים הנתנים בזה לקוחים מארכיונו של אחד העם. שנמסר לבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים. ונעתקו ברשיון האפיטרופסים על עזבונו של אחד העם. בידי ב. שוחטמן. שהוסיף עליהם את ההערות. ציון התאריך על פי הלוח הרוסי הישן בראש כל מכתב נעשה בידי אחד העם או מזכירו ומראהו. מתי נכתבה התשובה על כל מכתב ומכתב. תקונים נעשו במכתבים רק בכתיב וסימני ההספק. ולפעמים נתנו בשני חצאי מרובע תקוני טעויות בלשון וכדומה.

א

ועשיק תוריע התרגז נובוגרדוילינסקי.
1/13 IV. כבוד הרה"ח הנאור. עורך "השלח". שלום!

העורך הנכבד ישמוט לנוכח. כי אינני מכיר את מקומי. בשלחי את כתבי השלח. אולם מעיד אני על עצמי. כי יודע אני מי הוא עורך השלח. ומי המה סופריו. ולא כל קביל די

לכרר לקהל קוראיהם את השאיפות העבריות – מכניסים המה אל הספרות מיני שאיפות חדשות אשר לאשורנו לא נתאזרחו כלה בהחיים. ואשר לדאבוננו הנן הולכות ונאחזות בחיינו גם בלי התעוררות מצד הספרות העברית³.

«חפני בעל דמיון» – זה הנפש אשר יצאתי לי – איננו בעל דמיון. אך הוא איש עברי. בעל לב עברי ולב חי כאחד; איש אשר גם השכלתו גם יהדותו יקרים[ות] ואהובים[ות] לו; איש אשר כל ימיו הוא מתגנש עם החיים, ומלחמה לו עם החיים כל ימיו; הוא איננו חפץ לנתר מקדושת יהדותו ואידיאליו ולא כלום. והחיים במובן שהם עתה – אינם חפצים לותר לו מטומאתם וגשמותם ולא כלום; חפני יודע היטב את היהדות ומוצא אותה לא מצומצמת בד' אמות של הלכה בלבד. אלא שבכל השאלות האנושיות שהוא פונה את לבו אליהם[ן]. הוא מוצא יד היהדות באמצע. גם הוא מאמין מאד בנצחונה. אך לדאבוננו רואה הוא כי העולם איננו רואה כל ערך ליהדות במציאות – לדאבוננו רואים אנו. כי אנשים כחפני יחשבו באמת למשוגעים – לכן הנני מכנה אותו: «בעל דמיון». «החפני» עוד טרם נגמרי וחושב אני עליו מחשבות גדולות. אם אך יתבצר לו מקום נאמן בספרותנו. סוף דבר! הרבה הרבה יש לי לדון ולדבר מחובת ספרותנו היפה. אך הנני מסתפק עתה במועט ורק בנגיעה קלה מצד אחד. כי יודע אני לפני מי אני דן. הנני מתכבד לבקש מאת אדוני העורך הנכבד. כי יואיל להודיעני את משפט ה«צללים» וגם להודיעני מתי יודפס «העגלה».

ברגשי כבוד

מי זי פיי ערב ערג

כתובתי כשמי וכשם עירי⁴.

3 כנראה, הכונה לדעותיו של מ. י. ברדיצ'בסקי. השוה מאמרו של פיארברג «מכתב גלוי למר ברדיצ'בסקי» בקובץ כתביו, ע' 121–126.
4 התשובה על מכתב זה נדפסה באגרות אחד העם, כרך א, ע' 110. «העגלה» נדפס ב«השלח», «הצללים» – בלוח אחיאסף לשנת תרנ"ט.

כהאדון «אחד העם» – ישפוק לי (כמליצת חו"ל) למסור ראשי פרקים: מה ב«הצללים» אינני מכון את פני כלפי קנוסה, כלומר. אינני חושב לגנות דוקא את «החיים הרחבים» של יהודי החדש ולהלל את חיי «הדור הישן». החיים החדשים הולכים ומתרחבים בקרבנו בלי הסכמת הספרות. והחיים הישנים הולכים וכלים מאליהם עם כל קדושתם ורוממותם, ואנחנו אין אנו יכולים ואין אנו רשאים למשוך את המנוולים לבית המדרש. כי אם להפך תובתנו למשוך את בית המדרש אל המנוולים. האמצעי היותר נאמן לזה הוא כמובן הספרות העברית ועל סופריה אפוא החובה למשוך את בית המדרש אל החיים. אך אוילים וחסרי־דעת יאמרו. כי עני הוא עולמנו בחזיונות ובגוונים המושכים את הלב, המה – אותם שאומרים כך – רואים את החיים אך מבחוץ, ואינם יכולים להדור לתוך עמקי הנפש הישראלית ולראות את הנעשה פנימה. לא מרגיש אנכי וגם לא מאמין אנכי. אך יודע אני בידיעה ברורה והכרה אמיתית. כי עשיר הוא עולמנו בצבעים ובגוונים משמחי לב ונפש, אך צייר אמן נחוץ לנו. היודע את ערך הצבעים, והיודע איך לציירם על הגליון; הכנור העברי עוד לא נשבר. אך מנגן עברי נחוץ לנו. היודע את הלב העברי ומרגיש את כל אשר נעשה בנפשו פנימה ויודע איך לבעת במיתריו, ולהטותם לכל אשר יחפץ. אוצרות רבים של רכוש רוחני קבורים תחת גלי החרבות של המבואות האפלות ואנחנו חלילה לנו להשאר שמה. וגם לא נוכל להשאר שמה. אך חלילה לנו להשאיר את רכושנו הרוחני שמה. ולכן עלינו להוציא את רכושנו הגדול החוצה אל «החיים הרחבים» של הדור הצעיר. באחת. עלינו להוציא לשוק החיים הגשמיים של הדור המגושם הזה את כל אוצרותינו הרוחניים. למען יקח לו משלו אידיאליו ומשאות נפשו. הרבה הרבה יכולה היא היהדות לפעול בחיוב. אך אין הדור ראוי לכך. ידע נא הדור הצעיר למצער את אשר היא דורשת ממנו בשלילה. ורבים מהסופרים לדאבוננו עושים את ההפך. תחת אשר עליהם

רשימות

ש. ב. מקסימון

דרכו להיות שהה בעיונו בפנימיותו של מבי מקורה. נוהג הוא להרבות בהקדמות. לנדור נדרים ולעשות מחיצות. לא פותח הוא פותח כלפי הדברים, שהוא עוסק בהם, אלא עושה עגילים מסביב להם, עגול כנגד עגול ועגול בתוך עגול. עג עגות ועומד בתוכן. יותר משרוא מבקש את הרבר, להשיג אותו, הוא כאילו שומנו, מסתירו בחדרי חדרים, מאהיל עליו. בעל סברה הוא ובעל עיון, ויותר מזה הוא בעל מדרש עיוני עם נפיה ל«חסידות» ועם ענפים הטטים לקבלה.

הספירה שלו קרובה במקצת לספירות, פרצופים וכו'. יש שורש לכל דבר ויש ענפים וכל דבר מקורו בשרשו, שמשם הוא מקבל את השפע ואת הויניקה. ההשפעה באה מלמעלה למטה דרך צנורות, כלים. וכל הכתיבה שבעולם הן כתיבת עליונות, שייכות הן לשורש שלמעלה ותלויות ומרובקות הן בו. אלא שיש כאן התפצלות, הסתעפות והתפרדות עד אין סוף, וצריך להעלות את הדברים אל שרשם, למצוא את הכורם העליון, את מקומם ב«פרצוף» זה חת שלמעלה.

מקסימון כותב לפעמים מסות של בקורת ואין הוא אלא מצייר דיוקנות מסוג זה, שהוא כללי ביותר, רחב ביותר, כותב הוא

מאמר, לדיוקנו של אחר־העם ואין הוא מנבד בעצם אלא על המשפחה הקטנה בין משפחות־הארם שהצניעות חותמה. את היוו הפנימיים של הצנוע מתאר מקסימון בעיקר, והרי החיים האלה גם הם רחבים ויש בהם כתיבת לאין מספר, והוא נודר נדרים, עושה מחיצות, עד שהוא מקשר את דמות אחר־העם בדמות העליונה של הצנוע. על ביאליק הוא כותב ואינו אלא מקשר ומתברר אותו אל צנור אחד שלמעלה, צנור־התפלה. על ברדיצ'בסקי הוא כותב ואינו אלא רואה, בעד הערפלי את אחד, המעפילים, שורש הנשמה ונלוליה קרא גם לאחד מפרקי מאמרו זה, מן הפוסטים ביותר והאפניים ביותר שכתב.

את ספרו «גוללים», קובץ־מאמרו שהוציא (נידווק תרפ"ה), חלק מקסימון ל«מדורות» (מדור א, מדור ב, מדור ג). גם זה מוכיר מחיצות ונדרים מן העולם הנעלם. את המדור הראשון קבע לבני־ארם, לפרצופים הרוחניים שלהם, ולא הראה בהם אלא דמות־דיוקן של מעלה, דמות נבודה של מעלה, צניעות של מעלה וכו'. ולכן החשוב במדורות הללו הוא המדור השלישי, בו נתן את ה«שרשים» הרוחניים והענפים היוצאים מהם. על הברירות בשרשה ובענפיה ובסבכי ענפיה רואה הן יפה, ועל הגדולה, כמו על השלילה ועל הסתירה והסתעפויותיהן והסתעפות הסתעפויותיהן, וסבכיהן וסבכי סבכיהן. יוצר הוא כאן, אילן שלם של

לו כחו להתחבר בסופו, בנשיתו ובמהותו, אל אמת חיונית גדולה. מה ערכן של כל החקירות האלה, רבבות הדיסקרציות של הרוקטורים, המטפלות בחקר תופעות-הטבע באופן סתמי וערשילאי, בלי שיעלו אותן למדרגת חוק ביאלוגי, המתקרב אל תחומי האנטי ומשפיע על חיי האדם וארחותיו? הלא חכם זה, הכורק כל ימיו מספר התאים באחד הצמחים, מונה מספר הקשקשים בכנף של פרפר לשם קביעת האמת בלבד, ואינו מוזיק את פרי חקירתו באופן ישר או לא-ישר אל אחת התופעות האנושיות, – חֶסֶן משעמם זה היה מכבר הימים שְטוּא־נפשו של החוקר האמתי בעל שאר-הרות, אם מילוניי אנשים מתלכדים יחד בהרצתם אל איינשטיין, אף כי אינם יורדים לסוף דעתו ואינם מבינים כראוי את הנידון אשר עליו הוא שוקד ימים ולילות, אין זאת כייאם מרניש האדם במְגַלְה־עמוקות זה, שאין הוא משתעשע בבקשת האמת ללא מטרה ותכלית. מרניש הוא, כי האמת של איינשטיין יש בכחה להיות באחד הימים אבְקֶפֶה למדע חדש, תפיסת-חיים חדשה, שטר מעשה-הכראשית בשמים ובארץ, וכאן צפון חין שבעי של איינשטיין, שאהבת האדם וההסתתפות בעול הנורא העמיקו כל־כך בלבבו, עד שמלאו כל העתונים מכתביו התמימים על המלחמה, על המולדת העברית ועל השלום. תורתו העמוקה תמימות הרגשותיו מקור אחד להן, ואם חזיר-הכוכבים בכל הדרות שאפו להיות גם מבשרי-עתידות לאדם, הרי זה מפני שהרגישו, כי עולם-המולות לא יהיה כרֶקִימא, אם לא יורידוהו מן השמים ארצה, אל האדם ואל רצונו הולומותיו. כי האמת הקטנה, המוצאת את מטרת קיומה בה בעצמה, נהפכת מעצמה לשקר גדול. ערכה של כל אמת הוא בשוויה-המשקל אשר בין הכחות והמרק, שהאדם מוציא עליה, ובין הכובד הפנימי שלה. אם יתן אדם שְנִים מספר מחיייו לקבוע בריוק את השתלשלות היתוסים בין וולטור ובין פירידיך הגדול (והיו אנשים שעשו כן) – כמעשה רב כזה יש שוויה המשקל המדובר. גם פירידיך הגדול וגם וולטור – שניהם תופעות היסטוריות, נקודות-מוצא למהלך חייהם של שני עמים, הנרמני והצרפתי, אשר מאות שנים שלטו בהשפעתם על המחשבה האירופאית. אבל אם יצא אדם לבדוק את הצירופים האפשריים של האלפא-ביתא ויבדוק אתריכון, עד כמה צירופים אלה נמצאים ביצירות פלוטארך (גם את זאת עשו החכמים) – אין זה אלא מעשה שטות ורעות-הרות.

והתכוונתי בדברי אלה לאותה פסידר-מעיות, לאותו חיטוט כאמת הקטנה הערשילאית, שהתחילו בוּמָן האחרון לפרוש ממשלתם בתוכנו. באים ולוקחים אחד הקפרים של ספרות-הרבנים, בודקים אותו שבע בדיקות, מפרקים אותו לכל פרקי-פרקיו, מונים בו כל אות ובונים מגדל הפורה באויר, אשר אין לשום איש חפץ בו, עוד מעט וימנו גם את מספר החרוזים, פֶרֶץ – קֶרֶץ – אֶרֶץ שבשירי ויזל. הלא מדעיות מרומה זו אינה משמשת דבר, אינה מְאֶלְפֶת דבר, אינה נחוצה לשום איש, אינה מביאה תועלת לארץ וליושביה, ואינה דורשת מְעוֹשֶׂה הבנה, כשרון, שקול-ידעת, בינה, הרגשה, סגנון, שאר-רות, אלא מסתפקת בכח החיטוט בלבד, בשקידת-שוא, אשר קָבְדָה אינו במשקל העצמי והיתוסי שבכברים שהיא מביאה לעולם, אלא היא אותו כובד דחה ומאיים, שהנוף שפון בו לאחר שפחתה ממנו נשמח.

על ענין זה והדומה לו השמיע מוֹנְטֵיִן רבירים יפים עוד לפני חמש מאות שנה, וכדאים הם שנחזור עליהם ונשמיעם: „יש דקות-שוא, אומר מונטֵיִן, דקות כחבת, אשר בה יבקש לפעמים האדם את תקונו (והוא מזכיר כאן את החקירה על האלפא-ביתא ועל פלוטארך, שנעתי בה למעלה)... אולם יפה עשה אותו אדם, שהצינו לפניו עושה-נפלאות, הוזק גרני דחון ועזרים ומעבירים ממרחק רב דרך נקב של מחם, שהעניק לו מתוך ליצנת תשעה קבים של דחון תמורת נפלאותיו, למען לא תשב חם ושלוש מלאכת-מחשבת זו קְטָלָה. כי סימן מובהק הוא לרפיון דעתנו, אם דעת זו מביאה אותנו אל הנְפָלָה, אל החידוש,

„ספירות“ רהניות עם התפצלויותיהן לכחינות אין מספר, לליב נתיבות ולחמשים שערים. יותר מאשר בשאר מאמריו הבהיק לנו מקסימון במאמרים האלה מאורו חיוו.

פ. לחובר

השקר שבאמת הקטנה

זה מכבר חדלו להעריך את האמת כמרה טובה וישרה ואת השקר כרָעָה ומסולפת. גם האמת, מרה נכונה זו, משנב האדם התרבותי, הָצָו המחולט שלו, נכנעת לעיקרים ולתעודות גדולות ממנה – לשובת האדם ולתועלתו. אמת ריקה, החסרה את היסוד החיוני, אינה ולא כלום. יש שהשקר, המסוּן למטרה נעלה, גדול וטהור הימנה. אם ירדוף איש את חברו להרנו ויחקור את אחד האנשים שפגש בדרכו למקום מתבואו של הנדרף, והֶלָה ישיב תשובה נכונה ויסניר את הנדרף בידו מבקש-נפשו – תשובה זו, החתומה בחותמה של האמת, תהא כוחה, מתחסרת, אכזרית או סכלית. אדרבה, מכיון שיש כאן לפניך מטרה להציל את נפש רעך, מצוה עליך לסלף את האמת ולהעלים עליה. אותה מרה, שאנו קוראים לה הסיודת-של-שטות, משמעתה מעשה אדם הנכנע לדוגמה מתה, יבשה, נטולה כל מטרה חיונית, שאינה יודעת את מקומה ושעתה.

המטרה הנעלה היא אִפּוֹא המְנַנֶּת והמסמנת את המעשה הטוב ואת המעשה הרע, ולא פרינציפ מוסרי מופשט, מאובן, שאינו משנה צורתו ומהותו לעולם. עומדים אנו נרעשים ונפחדים לפני עשרה דרוני מלכות, לפני סוקרטס ונלילוי, לא מפני שבחרו במות ולא שנו את דעתם, אלא מפני שהדעות, אשר עליהם הגנו והוקנו, היו גדולות ונשנובות. אילו לא היה כך, אילו קלה וחסרת-ערך היתה האמת שבלבבם, היינו מכנים חרף-נפש זה בשם קשי-ערף, יהירות רעה או סתם אָנְלָה, והיינו שוללים אותו ומתנגדים לו. אותה אשה עקשנית ופתיה, המחנכת עם בעלה, אם הכלב מסופר הוא או מגולת, ולאחר שבעלה מטביקה בנהר ערונה מוציאה את שתי אצבעותיה מן המים המכסים ראשה ומראה את מְפָרִים – אשה זו, המגנה על האמת שבלבבה עד נשימתה האחרונה, לא תביאנו אפילו עד כדי המלה, רק צחוק תעורר בנו.

הנה סביבת חייה של היצירה היפה הוא תיאורה של האמת הקטנה. אלא נמהר ונסיף: למדרגת היפה היא מגיעה, רק אם היא מוליכה אל אמת אנושית גדולה ועמוקה, בדרך זו, בהליכה אל המטרה, מונח ההבדל היסודי בין ההעתק הפוטוגרפי המת ובין היצירה המקורית התייה; כמטרה ולא כאמצעים. בראי שהצלום מוּזֵן יותר מן היצירה כאמצעים, המוסרים את האמת הקטנה, אלא שיש הפרש אחד, המביא לידי שנוי מהותם של שנים אלה, בצלום אין האמת הקטנה מצטרפת לשום דבר. ברשות עצמה היא עומדת כאן וחיה את חייה הידורים. אולם אם שופמן מתאר קו קסן ומכוון של פאת שדה או של ירכתי כרך, אם יקב שטיינברג כותב אחת מרשימותיו על תופעה קלה וחסרת-ערך של חיי יום-יום, – קְטֵנֹת אלה נראות לנו בכל זאת מלאות משקל פנימי וחשובות מאד, כי עלה בידי ויצרן לצרפן ולסמכן אל רעיון והרגשה מוסריים גדולים, אשר ערכם בחיים רב ומכריע, והצטרפות זו וסמיכות זו הן המולידות את הרטט הפנימי, אותו רחש נסתר וענום, שאנו סופנים אל תוכנו, בשעה שאנו באים במגע עם היצירה היפה, אותו חידוש והפתעה שאנו עדים להם, ושההעתקה והצלום חסרים אותם תמיד.

גם המתקד המרעי הוא ברובו קביעת החוק של האמת הקטנה. אולם למדע של אמת, ולא לחיטוט משעמם, יהיה רק או, כשיעמוד

והיום עומד עתונה של אגודת הסופרים העברים בארץ ישראל ומכריו ומודיע וגם מלגלג: „אם יבוקש בקרב המרכז (הציוני) איזה רעיון חי לעודד את רוח בני-המעורים הבאים אחרינו, – לא ימצא בלתי-ראם הרעיון הנלעג והריק של ממלכתיות, המשחקת בהרבותי-עץ“ (מאזנים, נומר י"ח).

בעוד שבעת ימים יעמוד נחום סוקולוב, נשיא האכסדקוטיבה הציונית, על בימת הקונגרס הציוני וישא את דבריו על הרצל יוצר הקונגרס והציונות המדינית. אם ירבו או ימעטו הדברים, את קצורם אנו שומעים מראש: הרצל לא ידע אלא אחת – את מדינת היהודים, את רעיון הממלכתיות.

ולעומתו יענה עתונה של אגודת הסופרים העברים בארץ ישראל: חדלו לכם, כי נלעג וריק הוא רעיון הממלכתיות, המשחקת בהרבותי-עץ... במה תסיים הליקוידציה? –

א. דרויאנוב

הערות המערכות. תמיהים אנו על סופר מובהק וקורא מובהק כחברנו מר דרויאנוב, שהדניש עלי-ידי פוגר אותיות שלו רק את החצי הראשון של המשפט: „הרעיון הנלעג והריק של ממלכתיות“ אנו מדינשים דוקא את חציו השני, המסיים של המשפט: „המשחקת בהרבותי-עץ“ – שהוא המביע את כל הקוונה וכו' מרכז-הכוכב.

הבל לפי המדניש והמורנש.

אל הקשה, אשר הטוב והמועיל אינם מצטרפים אליהם, גם מחקרים אלה התלושים והקרקריים של חכמת ישראל כביכול אינם אלא וריקת נרגרי דוחן דרך נקב המחט. גם אליהם אין הטוב והמועיל מצטרפים. יתוש קטן אחד, מעשה ידיו של הקדוש-ברוך-הוא תיאור מועט של אחד הסופרים בעלי הרגש והמחשבה שקולים פיאאלף כנוד כל הרעת והחכמה האלה (כי הלא הסופרים האלה עצמם – ולא העיקר שבהם, אלא המפל הוקא, לאחר שיעבור עליהם כלת, עתידים לשמש חומר של „נרגרי דוחן“ לעושי-הנפלאות הבאים). כי ערך כל החומר הזמני הנאסף חמרים חמרים, ערכה של האמת הקשנה שבו, הוא כערכה של האמת אשר בצבור לבנים, המושל ברוב לפני אחד הבתים התולכים ונבנים. את השיבותן יספנו אל תוכן רק לאחר שיבנה הכית והפלא יושבים חיים עם אשרם וצרות-לבם, עם גילם ויגוניהם. עד בוא היום הוא אין אלא אבני-נגף, אשר רגל ההלך התם תכשל בהן.

ש. צמח

בתקופת הליקוידציה

אתמול (מה הן עשר שנים בחיי עם גדול, בחיי אירואה רוממה, אם לא יום אחד?) עמד הדיר ווייצמאן מנהיגה של הציונות, לפני באי כחם של העמים בפאריז, ועל שאלתו של לאנסינו, מה הוא הדבר שהציוניים מבקשים בארץ-ישראל, החזיר תשובה ברורה: אנו מבקשים שארץ ישראל תהיה לישראל מה שאמריקה היא לאמריקנים ומה שאנגליה היא לאנגלים. ותשובה זו הכריעה את הכף.

בְּקֶרֶת סְפָרִים

תְּקוּפַת יִשְׁעֵיהוּ וְחַיֵּינוּ וְחַיֵּינוּ

תְּקוּפַת יִשְׁעֵיהוּ וְחַיֵּינוּ וְחַיֵּינוּ. באור החזיונות על יסוד חקירות היסטוריות עם מבואות הערות וציורים מאת מנדיל וואהלמן. הוצאת ועד היובל. תל-אביב. תרפ"ט.

ספר נפלא במינו. נשתי לקריאתו מתוך הסוס ופקסוקים. מאין לו ליהודי פשוט, ליהודי סתם, כל אותן הידיעות, כל אותה ההכנה המדעית. הדרושות בשביל לתבר בימינו פירוש על ישעיהו שיעמוד על הגובה של דרישות הזמן הזה? התחלתי לקרוא בו וכמעט כל מלה וכל משפט עוררו בי התמרמרות והתנגדות, ובכל-זאת המשכתי לעיין כי עד הסוף. אחרי אשר גמרתי משכתי בכתיפי הנחתי את הספר בכונה שלא לשוב אליו עוד, כי חבל על הזמן האבוד. אולם אי-אלה רעיונות מוזרים של המחבר נתקעו במוחי ושכתי בכל פעם להרהר בהם. ויותר שהרהרתי בהם נראו לי פחות מוזרים, התחלתי לפקפק בצדקת עמדותי השלילית לגביהם, התגבגב ללבי הרעיון, שלא צדק המחבר בהשערותיו. היו מתבארים מקומות קשים בישעיה באופן יפה מאד, ואמרתי ללבי: אולי באמת צדק המחבר? וכך התרגלתי לאט לאט להשערותיו של המחבר וכמעט השלמתי אתן.

והנה דוגמה אחת מרכות: המחבר משער, שכזמן מצור סנהריב על ירושלים רעה האדמה והתפרץ הר בעש בגיא בן הנוס או בקרבנו ועל-ידי זה נשמד כל צבא סנהריב.

השערה מוזרה מאד. אין בסביבות ירושלים שום סימן להר געש. אין יכלה התפרצות הר בעש להשמיד מאה ושמזנים וחמשה אלף איש? אין שום זכר לזה לא בספרותנו ולא בתעודות האשוריות מתומן הוא. אולם העובדה ההיסטורית, שסנהריב הפסיק פתאום את המצור על ירושלים, איננה מוסלת

בספק. אין גם כן ספק בדברי שאיזה מאורע בלתי-רגיל קרה או. אם נשים לבי, שבישעיה ל"א ח' מתוארת מפלת אשור כך: „ונפל אשור בחרב לא איש וחרב לא אדם תאכלנו... גאום ה' אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלים“ מוכרחים אנו להודות, שהוא נתאמתה השערותו של המחבר. היה הפסוק: „אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלים“ מואר באור חדש והיה מקבל תוכן משיי. מן הצד השני עלינו לשאול את עצמנו. איך בא הנביא למליצה זו, ליהס לה? אור ותנור בירושלים, ואיך אפשר שהנביא ישתמש במליצה סתם בלי כל תוכן ריאלי? לזה צריך להוסיף, שגם במקומות אחרים מדבר הנביא על מפלת אשור בקשר עם אש יוקדת, כך, למשל, בפרק ל"ג י"ב: והיו עמים משרפות סיד קוצים כסוחים באש יצחו... פחדו בציון חטאים אחזה רעה חנפים. מי יגור לנו אש אוכלה, מי יגור לנו מוקדי עולם. ובפרק ל': והשמיע ה' את הוד קולו ונחמת ורועו יראה בועף אף ולהב אש אוכלה. בפ"ז וורט ואבני ברז, כי מקול ה' יחת אשור בשבט יכה... כי ערוך מאתמול תפתה. גם הוא למלך הוכן העמיק הרחיב מדרתה אש ועצים הרבה. נשמת ה' כנחל גפרית בערה בו.

כל התיאורים האלה אינם, לפי השערותו של המחבר, מליצות סתם. אלא תמונה פיוטית מהתפרצות הר הגעשי. על-די השערה זו מתבאר גם כן, מדוע הכיאו אחר-כך בקשר עם גיא בן הנוס את אש השאול. שבה נדונים הרשעים אחרי מותם, והשם גיהנום עבר למקום המשפט של הרשעים.

דוגמה אחרת: המחבר משער, שישעיהו, האוהב בכלל להשתמש בכנויים, מכנה את אשור בשם „מות“ ובשם „שאול“. ועל-פי זה הוא מפרש את הפסוק: כי אמרתם כרתנו ברית את מות ועם שאול עשינו חוזה (ישעיהו, כ"ח, ט"ו) שהכונה היא: כרתנו ברית עם אשור. אין ספק, שוהי השערה מוזרה מאד, המורידה את הפסוק הנפלא הזה למדרגת פרווה פשוטה ויבשה. אולם אחרי

בסוף הקלון

מ. א. ז'ק. מסביבי. מאמרים. הוצאת «אשכול». ברלין. תרפ"ט.

ספרו של מ. א. ז'ק נוגע בכמה וכמה שאלות עיוניות: בערך התרגום ומתו השפעה של החזרה בלשון ובשירה, חלומות ושכחה, דברי בקורת וכדומה. הענינים הם ברובם מסביב לדרכי היצירה ותהליכיה, דברים כשהם לעצמם רבי ערך וכובד. מ. א. ז'ק מביע בהם דעות נכונות, אם גם לא מקוריות ביותר, אלא שהוא מסבך אותנו בהרצאתו, עד שקשה להציל מתוך סבך לשוני זה את העיקר ולהרחיק ממנו את הספל. הכל נמצא כאן בהטעמה שוה ובנובה אחד. כך דרכם של כל הִרְבֵּלִיסְטִים. והרי ז'ק יודע יפה: «שפגימת החזרה יש בה משום הגדשת הסאה, שכן אכילת דבש הרבה מביאה לידי הקאה ויום סגריר מכניס שעמום בלב», — אולם בשעה, שהוא בא להרצות לפנינו את מחשבותיו, הוא מסיח דעתו מכל אלה ומאכיל אותנו דבש הרבה, הרבה מאד. הרעיון הפשוט והשגור משתרבב, מתמתח לא מתוך תוספת בירורים ולא מתוך גלויים חדשים בהלכה, אלא מתוך כפל לשון וצירופים סתמיים. מיותרים, מכבירים וגם משעממים.

לשונו של ז'ק מוזקת שבעתים. והיא בעוכריו. יש בה משקלם ומנותם של מים חסרי צבע וטעם. אינך יודע לעולם, לאן מוליכה אותך פניה מסולסלת, מפוארת, קופאת, גדושה, משומשת, מנופחת וחסרת אופי ונפש זו, ובהגיעך עד הסוף, ברור לך, שעמדת כל הזמן במקום אחד, כאילו ישבת רכוב על גבי סוס של קארוסילה. שעות רבות הסתובבת במתג צר, הראש נעשה סחרחר עליך וממקומך לא זזת.

והנה שתי דוגמות המעידות על דברי:

«...סתם מחזור מזם בו ונגאי הוא לבעליו, שכן דרכו לפסול את הראשונות. המתפלל וחוזר סימן רע הוא לו, שכבר תעה באמצע. כיוצא בזה אתה אומר: רב הדורש לפני תלמידיו וכופל אמריו, בידוע שהוא מפקפק אם נכנסו דבריו לתוך אזניהם, או שנולד השש בלבו שמא לא ירדו הללו לטוף דעתו, מפני «עומק המושג וקוצר המשיג», ונמצאים מגלים פנים בחזרה שלא כהלכה. «אין רבוי אחר רבוי אלא למעט», וכל מקום שנאמר בו «ליתר תוקף» בדוק אחריו, אם אין רפינו מוצג בתוכו. אף «תוק חזק» אינו הוד שבגבורה, אלא יסוד ש: מורא».

חיה ואנטיחיה: דבר והפוכו בשני לשון. וכן בלי הרף, וכן בלי הרף, ובמקום אחר:

«אנוש כנפשו גלחם, וזרו לו דרכיה. כלילות חדד שנתו, והוא לא ידע מהי קול אלהים קורא לו בראש אשמורות, והוא בעיניו ישפוף ושפתיו לחשות: חלום חלמתי, כסופין טמירים מעלים גלים קלים בתוך תוכה של הנפש. גצים ניתנים ומציתים אור, להכה פוקעת ומרעידה את הלב, והוא אינו מכחין בשרשם ודוחה בקש. הבל הבלים».

וכן בלי הרף, וכן בלי הרף.

כך אסוד לכתוב. ספרו של ז'ק מוסת חותך הוא, המראה בעליל את ההרס הפסיבי, שקולטום לשוני ערטילאי מִקְהָה בנפש הסופר. משטטים עברים נכונים, בניינים על-פי מתכונתם של «ספר האגדה» וספורי מנדלי, גהוך רב, ידעה רבה — מרות, שהן כשלעצמן טובות ומועילות, נהפכות לרוץ, לכהות רוחים על-ידי התעבותן והתפשטותן, מתרוקנות מהתוכן שבקרבן ונופלות למעמטה על הקורא. אמנם הלשון היא יסוד היצירה הספרותית, אבל מי שמניח את היסודות נדבך אחרי נדבך בלי כל צורך, ואת הבנין עצמו אין בכחו לבנות, עושה דבר משונה מאד, לכאורה איתן ומיוסד, ובתוכו רוסף חסר אחיזה וחסר נקודת-כובד, אשר גם מפני רוח מצויה לא יעמוד, כי לא די בלשון. היוצר חייב להעלותה למדרגת סגנון, ואם לאו — אין אלו אלא מלים, מלים, מלים.

התבוננות נראה, שאם נאמר, שישעיהו בא למליצה זו מתוך זה, שהעם התפאר כי כרת ברית עם אשור, שזו היחה כמו ברית עם המות עצמו, והנביא מתכוון גם לברית עם אשור וגם למות, אז אולי תאבד המליצה מעט מהשגב שלה, אולם היא תקבל תוכן ממש, ריאלי.

בחתי בכונה בשתי השערות המוזרות ביותר כשביל להראות, שגם ביחס אליהן פתני המחבר ואפתי.

המחבר כחר בו זרף מיוחדת בפירוש ישעיהו, דרך מקורית לגמרי, שלא נשמעה כמוה. הוא מרבה בהשערות, המראות על חריפותו וכח ההמצאה שלו. ברור הדבר, שלא ידענו את כל פרטי המאורעות שהיו בזמנו של ישעיהו, היינו מבינים אותו יותר משאנו מבינים אותו עתה. אולם את פרטי המאורעות אולי לא נדע לעולם. דרכו של המחבר לתאר מתוך ישעיהו עצמו את פרטי התמונה ההיסטורית של זמנו בהוספת גופך של השערות משלו ואחר-כך לבאר את ישעיהו על-פי תמונה זו עצמה. דרך זו היא לא בטוהה ועלולה להטעות. כל זמן שלא נדע את המאורעות ממקורות היסטוריים בטוחים, נגשש באסלה וההשערות תשארנה רק השערות.

חשובה מאד היא הסקירה ההיסטורית של המחבר, אם גם מלאה היא השערות בלתי-מבוססות. לפי סקירה זו מופיע המלך עזייהו באור חדש, כמלך אדיר שהרחיב את גבולות הארץ במדה שלא היתה כמות לפניו. בצפון כבש את דמשק, חרף, חמתי, ואפילו את ארץ שְׁמַאֲלִי-אָדִי, ובדרום — את כל ארץ פלשתים וארץ אדום. לוא נתאמתה השערה זו, היה אפשר לאמר, שנבואת כלעם מתארת את נצחונותיו של עזייהו: דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב וקרקך כל בני שת והיה אדום ירשה והיה ירשה שער אייביו וישראל עושה היל... ראשית גוים עמלק ואחירתו עדי אבד... אוי מי יחיה שְׁמַאֲל... (אמנם כחוב משמו אל, אולם אין לזה מובן, וכבר הציע הפרופ. ד. ה. מילר לתקן: שְׁמַאֲל...).

ביחוד מתבלט מסקירתו של המחבר ערכו הגדול של המלך חזקיהו אחרי מפלתו של סנחריב עלה בידו להשיב לארץ-ישראל את גלות עשרת השבטים, ועל זה רומזים הפסוקים: «ביום ההוא יוסף אדני שנית ידו לקנות את שאר עמו אשר ישאר מאשור וממצרים ומפתרוס ומכוש ומעילם ומשנער ומחמת ומאיי הים ונשא נס לגוים ואסף נדווי ישראל ונפוצות יהודה יקבץ. מארבע כנפות הארץ». חזקיהו אחר תחת שרכיש מלכותו את כל שבטי-ישראל ואת כל ארץ-ישראל, ואנו מבינים, מדוע ראו בו את המשיח וקראו לו «אבי עד שר שלום». המחבר היה יכול לעשות עוד צעד אחד ולאמר, שכל נבואות הגזמה ושיבת ציון מפרק מ' ואילך מוסכות על שיבת עשרת השבטים, כמו שמשער ולוטניק בספרו «אחדות ישעיהו». אולם דוקא בשאלה זו אין המחבר נוטה מדעת המבקרים החדשים.

המחבר מפרש לא רק את ישעיהו, כי אם גם את הושע ואת זכריהו מפרק ט' ואילך, שלפי דעת המחבר חיי בזמן עזייהו והיה יועצו של המלך. השערה רחוקה ומוזרה מאד, זכריה מ' ואילך מכיל נבואות מאותרות שיש להן צורה אפוקליפטית, המיוחדת לתקופת הבית השני. בזכריה יד ה' נאמר: «ונסתם כאשר נסתם מפני הרעש בימי עזייהו מלך יהודה», מה שמראה שהוא לא נבא בימי עזייהו. המחבר, המשתדל להוכיח, שהנביא הזה תי בימי עזייהו, קורא: ונסתם (הגיא הנזכר למעלה), כאשר נסתם לפני הרעש בימי עזייהו מלך יהודה; כלומר הגיא שנוצר על-ידי רעידת האדמה יסתם כמו שזה היה לפני רעידת האדמה. זהו פירוש דחוק ורחוק מאד, כי למה המלים «בימי עזייהו» אם כל הנבואה נאמרה בימי עזייהו.

כפי שאנו רואים מהדוגמות האלה, מלא הספר השערות וחרושים. המחבר הוא חריף מאד ובעל המצאה ואינו חסר גם אומץ-לב. הוא הולך לעתים קרובות נגד המקובל בין על-ידי המסורה ובין על-ידי המדע החדש.

ד"ר א. צפרוני

בעולם הספרות האמנות והתרבות

אקדמיה לספרות בפולין

בסוף יוני היה בעיר פוזנא קונגרס של הסופרים והמשוררים כמדינת פולין. לסונגרס באו צירי כל אגודות הסופרים במדינה, וגם הסופרים העומדים מחוץ לאגודות. בין השאלות שעמדו על סדר היום היתה השאלה הראשית: יסוד אקדמיה לספרות בפולין או לשכה גבוהה לספרות. הוחלט ליסד אקדמיה לספרות. ביסוד האקדמיה הונח: כי הפרזידנט של הממלכה ממנה עשרה סופרים, הגדולים ביותר, לחברי האקדמיה לכל ימי חייהם, והם בוחרים מצדם עוד אחד-עשר חברים לאקדמיה מבין הסופרים—לכל ימי חייהם. האקדמיה היא מוסד אבטונומי בממלכה. הדואג לעניני הספרות. לרשות האקדמיה נתן מקופת הממשלה חצי-מליון והובים בכל שנה. חברי האקדמיה מקבלים מקופה זו את משכורתם.

«אמצעי» להציל את הספרות

בצרפת נוסדה «אגודה נגד השאלת ספרים». כל חבר של האגודה משלם סכום קטן, שהכנסתו הולכת לקופת-תמיכה של סופרים, והוא מקבל תמורתו כרטיס, שעליו רשום, כי החבר הבטיח בהן צדקו לבלי השאיל ספרים. הכרטיס הזה משמש תריס מפני המבקשים להשאיל להם ספרים.

הוצאה חדשה של כתבי ז'ול'ה בחמשים כרכים

אמיל ז'ול'ה, שאיננו שייך לסופרים החביבים עתה ביותר על קהל-הקוראים, זכה בכל-זאת עתה למהדורה חדשה של כתביו, היוצאים בחמשים כרכים גדולים.

אישים, ספרים ומאורעות

— בעיירה דולהינוב אשר בפלך וילנה אבד את עצמו הסופר א. ל. ביסקוי, מי שפרסם לפני פיליטוניס ומאמרים ב«הצפירה» וב«המליץ» וגד אחר-כך באנגליה והשתתף ב«היהודי» של יצחק סובלסקי. בשונו לארץ-מולדתו, לפולין, חי בשוני גדול והתפרנס מהרצאות בעיירות. בבואו לדולהינוב, לא הרשה לו שלטון העיירה לקרוא שם את ההרצאות. למחרת נמצא חלוי במלונו. בן ששים וארבע היה במוחו.

— ביום הרביעי, י בתמוז, היתה ב«בית אחד העם» מספה שנערכה מטעם ועד הבית לכבוד הסופר ש. ב. מקסימון, ראש הוועד האמריקאי «למען בית אחד העם». באו סופרים ועסקנים ונאמו לכבוד האורח: ראש העירייה דיונוף, א. ז. רבינוביץ, א. דרויאנוביץ, ק. ל. סילמן, מ. ליפסון וש. טשרנוביץ, והאורח השיב בנאום למכבדיו.

— ביום השני, בטו ביולי, מת פתאום כמקום מגוריו גדול משוררי אוסטריה בדורנו ואחר מגדולי הסופרים והמשוררים האשכנזים כדור זה הוגו פון הופמנסטל. שני ימים לפני האסון אבד את עצמו לדעת בנו הבכור, והמשורר, שהתאושש אחר המכה הגדולה, התכוון ללכת ללוייתו של בנו ואחזהו פתאום השבץ וכעבור שעות אחדות מת. בן חמשים וחמש היה במוחו. הוא היה נצר משרש יהודי. ליב הופמן היה השולחני היהודי של יוסף השני, קיסר אוסטריה, וממנו קבל את תואר-הכבוד «פון הופמנסטל». בנו או נכדו התנצר אחר-כך, והוא היה אביו-אביו של המשורר.

— מת הפרופיסור הנס ז'לצ'ניק, אחד ההיסטוריונים החשובים באשכנז. הוא היה ממלא מקומו של טריטשקו באוניברסיטה הברלינית ובמערכת של «פרייטישע יאהרביכער» ותפס מקום חשוב גם בחיים הפוליטיים של המדינה. בן שמונים ואחת היה במוחו.

ספרים שנתקבלו במערכת

I ספרות יפה מקורית:

אורי צבי גרינברג. כָּלֵב בֵּית. הוצאת «הדים». תל-אביב, תרפ"ט. קצו עמ'.

אורי צבי גרינברג. לָנוּ לִסְפָּרֵי כָלֵב בֵּית. הוצאת «הדים». תל-אביב, תרפ"ט. י"ב עמ'.

II ספרות יפה מתורגמת:

פיוֹדוֹר גֵּלְדֵּקוֹב. קָלֵט. רומן. תרגם מרוסית ב. פרוקיין. ערוך ומתוקן ע"י א. שלונסקי. ספר שני. ספרית-שטיבל, תל-אביב. תרפ"ט. 236 עמ'.

III ספרי מדע:

ספר תהלים מבואר על-ידי ש. ל. גרדון. כרך שני. תל-אביב, ארץ ישראל, תרפ"ט. 352 עמ'.

IV ספרות ארץ-ישראלית:

לְצַעֲרֵי תְאוֹדוֹר הַרְצֵלִי. מלחמת חייו. מאת רבי בנימין ספרית ארץ-ישראל של הקרן הקימת לישראל בהוצאת «אמנות». חוברת י"א. תל-אביב, תרפ"ט. 68 עמ'.

מהות קרן היסוד ותפקידה. הוצא על-ידי הוועד הארצי של קרן היסוד בא"י. ירושלים, תרפ"ט. 28 עמ'.

העורך האחראי: ש. טשרנוביץ

הסיגריה הכי טובה בארצנו

"נדיב"

27 - 20 סיגריות עם זהב בקופסא - 25 מא"י.

אין כמוה!

בית חרושת לסיגריות
ד"ר ו. מוזס את נ. וסקביץ
תל-אביב

שתו והתענגו על היינות והליקרים המובחרים
 של ש. פרידמן ובניו „כרמל אוריגינל”
 חיפה - פתח תקוה

„העולם”
 עתונה המרכזי של ההסתדרות הציונית העולמית
„HAOLAM”
 77 Great Russell Street, London, W.C. 1.

בימות הקונגרס הציוני הט"ז
 יופיע „העולם” פעמים בשבוע
 הראשון מששת הגליונות המיוחדים יהיה
ג ל י ו ן ה ר צ ל
 וחמשת האחרים יכילו דו"ח מדויק ומן
 המקור הראשון על מהלך הישיבות בקונגרס
 וידיעות מפורטות על הוכוחים וההחלטות.
 מחיר ששת הגליונות המיוחדים 3 שילינג או 75 סנט
 (התשלום למטרע)

הרוצים לחתום עליהם מתבקשים לפנות בהקדם אל הנהלת „העולם”
 בלונדון או אל סוכני „העולם” בארץ-ישראל:
 בימים י- סטימצקי, רחוב יפו, ע"י ראינע ציון, ירושלים
 » » ת.ד. 503 חיפה
 » » רחוב הרצל 20, תל-אביב
 סוכנות עתונים „גלובוס”, רחוב אלנבי 41, תל-אביב

מודעות
 לגליונות הקונגרס, שיופיעו במהדורה מוגדלת,
 מתקבלות עד ה-20 ליולי הבא.
 צריך כל ציוני וכל יהודי שימצאו בביתו גליונות הקונגרס!

בית מסחר והוצאת ספרים
„למען הספר” לספרות העברית מרכז
 תל-אביב, ארץ-ישראל

ספרים חדשים:

א. ברור	ארץ מולדתנו
ד"ר א. ליטבק	הנפש ומחלותיה
א. צ. גרינברג	כלב-בית
מחלקת החנוך בא"י	מגילות (לבתי הספר)
י. גרוזובסקי	מלון עברי של כיס
פ. גלדקוב	מלט (ח' א"ב)
לוינ'קיפניס	מעשיות (לילדים)
ליט. קולי. פטרסון	עם הגדודים העבריים בא"י
ד"ר א. גרוזובסקי	קרקע והתישבות
אלכסנדר בלוק	שנים עשר
ש. ל. גורדון	תהלים ח' ב'
מ. וואהלמן	תקופת ישעיהו ותזיונותיו
- ספרים שנתקבלו מתו"ל:
 ברוך שפינווה וזמנו נחום סוקולוב
 מסביב מ. א. ז'ק
 עיונים ד"ר ש. פדרבוש
 עלי חלדי י. ניסנבוים

מתקבלים הותמים על כל הספרים שמכריזים עליהם חתימה
 בהזמנה מח"ל לפניה: „Lemaan Hassefer”, Tel-Aviv (Palestine), Alenbi 37
 הסיכנות הראשית של „למען הספר” ברוסניה היא בידי מר עזרא דובינסקי
 בקישינב, על ידו אפשר לקבל את כל הספרים על המקום לפנות עפ"י הבתת:
 E. Dubinsky, Chisinau Str. Chievalui 52

הוצאת „הדים” תל-אביב, ת"ד 142

יצא לאור ספר-שירים חדש
 מאת אורי צבי גרינברג

כָּלֵב - בֵּית

בייא פרקים עם „לני לספר”

המחיר 150 מא"י
 נמצא למכירה בכל בתי-מס ואצל ההוצאה

ובחרת בטוב!

זאת אומרת

משקפים ופנסנה

המסוררים ע"י האופטיק המומחת י. ל. גרוזובסקי

תל-אביב, רחוב נחלת בנימין 27, פנת רח' גרוזנברג

הזכוכיות המצוינות של „Carl Zeiss”, תמיד במחסיך
 מכונות צלום וכל המכשירים. מכונות הנדסה, גאודסיה וכ"י.
 כל מיני תקונים במכונות. הסחורה מהמובחר. המחירים נוחים.

במוצאי שבת, 27 ביולי, בשעה 8 בערב

פתיחת הקפה והמסעדה „אולימפיה”

ברח' נחלת בנימין 18, (לפנים «הדסה»)

רקודים בלויית תזמורת מוגדלת!

יקבי ראשון לציון וזכרון יעקב

"כרמל מזרחי"

(ארץ-ישראל)

אותות כבוד והצטיינות:
 המבורג 1897 פריז 1900
 וינה 1906 טורינו 1911
 מוסקבה - - - 1923
 וומבלי לונדון - - 1924
 יפו תל-אביב - - 1926

יין, קוניאק, ארק וליקר

המשרד המרכזי:

ראשון-לציון, ארץ-ישראל

סניפים וסוכנויות:

אירופה: באנגליה - חברת "פלוקין" שורדיטש 178/9 - לונדון
 בשוויצריה - ג'נף, בגרמניה - ברלין, בצ'כוסלובקיה -
 ברוקסי, באוסטריה - וינה, בפולניה - ורשה, בדנציג,
 בדניה - חברת "כרמלי" קופנהגן, בהולנד - אמסטרדם,
 אמריקה: בארצות הברית - ניו-יורק, בארגנטינה - בוינס-אירס,
 בכרזיליה - ריו-די-ז'נירו,
 אפריקה: במצרים - חברת "כרמל מזרחי" קהיר, אלכסנדריה,
 פורט-סעיד, סואץ, מנסורה, טרגסול, יוהנסבורג,
 אוסטרליה: מלבורן,
 ניו-זילנד: אוקלנד, הסטינגס.

אסיה: בארץ-ישראל - חברת "כרמל מזרחי" - ירושלים
 תל-אביב, יפו, חיפה, צפת ובכל המושבות העבריות.
 בסוריה - חברת "כרמל מזרחי" - בירות, דמשק, חלב
 בהודו - בומביי
 במזרח הרחוק - חברת "כרמל מזרחי" - שנגהאי

הסוכנות הראשית של "מאזנים" בפולניה

היא בידי "עבר" בית מסחר ספרים - ורשה

הכתובת:

Księgarnia „EVER“, Tłomackie 6-8, Warszawa

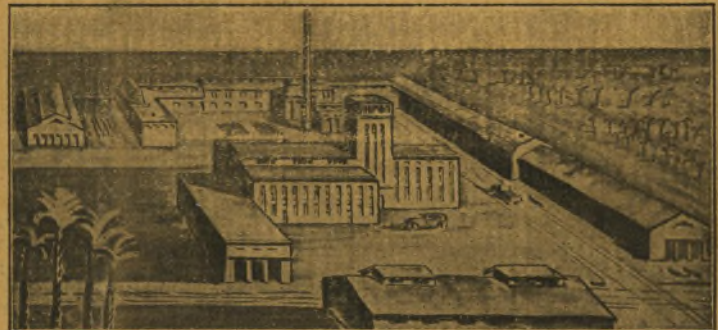
הסוכנות הראשית

לכל ארצות אירופה חוץ מפולניה ובסרביה
 ואמריקה

נמצאת בידי "מוריה" בימים וסוכנות לספרים, תל-אביב איי

הכתובת:

„Moriah“ Bookstore, P.O.B. 298, Tel-Aviv, Palestine

חברת "שמן" בע"מ, חיפה
 שמנים - סבונים - כוספות

מסעדה צמחונית וקפה «המבריא»

עברה לשדרות רוטשילד 11
 (משמאל לברקליס בנק)

אולם גדול ומסודר עם גזוזטרה פתוחה.
 מקום נוח, אילנות מסביב, אויר צה ומבריא.
 המאכלים טריים. השרות מצוינות.

בואו ותוכחו!

בואו ותוכחו!

«ספרות» תל-אביב, אלנבי 57

משחק חברותי ארץ-ישראלי מענין לכל
 "טיוד בארץ"

כבר יצא ונמצא במכירה

מכיל: (1) מפת ארץ-ישראל מסומנת בדרך הרכבת, האוטו ודרך המושבות.
 (2) 66 קלפים המסמנים תחנות הרכבת ומקומות הישוב העברי בארץ.
 (3) מורה-דרך. (4) הוראות למשחק.

תכיר את ארץ אבך משחק מענין! חשוב בשביל בתיים ומיעדונים!

מחירו בארץ 100 מיל - בחוץ-לארץ 60 סנט
 בקרוב יצאו המשחקים: הנביאים, הסופרים, הארצות וכי